

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**FINANCIRANJE ŠPORTA V REPUBLIKI
SLOVENIJI**

Ljubljana, marec 2004

MARKO OPLOTNIK

Študent Marko Oplotnik izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom dr. Mitje Čoka in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD.....	1
1. Šport.....	2
1.1 Ekonomski pomen športa.....	4
1.2 Šport v Sloveniji.....	5
2. Organiziranost športa v Sloveniji.....	7
2.1 Izvajalci športa	7
2.2 Vrste športnih organizacij	8
2.3 Pregled športnih organizacij v Sloveniji	9
2.3.1 Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport.....	9
2.3.2 Zavod za šport Slovenije	10
2.3.3 Olimpijski komite Slovenije - Združenje športnih zvez	10
2.3.4 Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.....	11
3. Financiranje športa v Sloveniji.....	12
3.1 Nacionalni program športa.....	12
3.2 Javno financiranje športa.....	13
3.2.1 Financiranje športa iz državnega proračuna	13
3.2.2 Financiranje športa iz proračuna lokalnih skupnosti	15
3.2.2.1 Financiranje športa v občini Trbovlje	16
3.2.3 Fundacija za šport	18
3.3 Zasebno financiranje športa	20
3.3.1 Sponzorstvo in donatorstvo	20
3.3.2 Izdatki gospodinjstev	22
3.4 Skupaj sredstva za šport v Sloveniji.....	23
3.5 Analiza financiranja slovenskih športnih organizacij	25
3.6 Športna infrastruktura.....	29
4. Primerjava financiranja športa v Sloveniji z drugimi evropskimi državami.....	30
4.1 Organiziranost in financiranje športa v izbranih državah.....	32
5. Financiranje športnega društva	35
5.1 Opredelitev športnega društva.....	35
5.2 Nekatere značilnosti slovenskih športnih društev	36
5.3 Zakonska ureditev delovanja športnih društev.....	37
5.4 Športno društvo v praksi (primerjava Slovenije s tujino)	39

5.4.1 Nogometni klub Manchester United.....	40
SKLEP.....	42
LITERATURA.....	44
VIRI.....	45

UVOD

Šport že dolgo ni več samo način krepitev telesa in ohranjanja zdravja, ali pa tekma, ki jo gledamo po televiziji. Šport je postal neizogibna dejavnost moderne družbe, ki je danes bolj kot kdaj koli prej prisotna v življenju vsakega posameznika. S športom se srečujemo skoraj na vsakem koraku, doživljamo pa ga na različne načine, pri čemer se včasih niti ne zavedamo, da imamo opravka s športom. S športom se lahko ukvarjamo kot aktivni udeleženci, lahko smo obiskovalci športnih prireditev, ali pa šport gledamo po televiziji. Tudi kratek sprehod ali pa zgolj nakup športnih copat je znak, da smo na nek način povezani s športom. V današnjem času se je športu skorajda nemogoče izogniti.

Šport ima tudi velik vpliv na ekonomijo. Vsote denarja, ki se pojavljajo v globalnem športu, so praktično neizračunljive, njegov ekonomski vpliv je nepredstavljen. Zato je šport že v preteklosti postal zanimiv tudi z ekonomskega vidika in ravno ta plat športa je orisana v tem delu. Poskušal sem raziskati vire financiranja v slovenskem športu in predstaviti vsa sredstva, ki so na razpolago za izvajanje športne dejavnosti v Sloveniji. To področje ponuja marsikaj zanimivega ne le ljubiteljem športa, temveč je tudi splošno izobraževalne narave. Šport je bil v zadnjem desetletju tudi v Sloveniji deležen naglega razvoja, predvsem pa je uspešno prebrodil spremembe pri prehodu iz enega družbeno-ekonomskega sistema v drugega.

Diplomsko delo obsega pet poglavij. Na začetku so opisane splošne karakteristike in funkcije športa ter nekatere značilnosti športnega udejstvovanja Slovencev. Sledi poglavje o organiziranosti športa v Sloveniji, ki jo je potrebno poznati, da bi lahko razumeli njegovo financiranje. V tem sklopu si bomo ogledali teoretično delitev izvajalcev športa in športnih organizacij, predstavljene pa bodo tudi najpomembnejše organizacije na državni ravni, ki skrbijo za izvajanje športa v Sloveniji.

Sledi glavni del naloge, poglavje o financiranju športa. Ločimo javno in zasebno financiranje športa in v tem smislu je tudi pisano to poglavje. Predstavljeno je financiranje športa na državni ravni in na ravni lokalnih skupnosti, kjer je kot primer vključena občina Trbovlje. Pri navajanju konkretnih števil sem poskušal poiskati čim novejša podatke, ki sem jih skušal pridobiti neposredno od organizacij. Kjer pa zaradi preobsežnega zbiranja podatkov to ni bilo mogoče, sem uporabil rezultate že opravljenih raziskav iz preteklih let. Kjer se je dalo sem navedel podatke za več let, z razlogom da si ustvarimo primerjavo med leti in dobimo vtis o trendu financiranja v slovenskem športu. Na koncu poglavja je prikazano stanje v posameznih športnih panogah v Sloveniji, z nekaj besedami pa se dotaknemo tudi športne infrastrukture.

Zadnji del naloge obsega primerjavo financiranja športa v Sloveniji s financiranjem v drugih evropskih državah, kjer poskušamo ugotoviti, kateremu modelu financiranja športa ustreza slovenski model. Izbrane so tri reprezentativne evropske države, da si na njihovem primeru

ogledamo, kako imajo področje organiziranosti in financiranja športa urejeno drugje po Evropi. Nalogo zaključimo na mikro ravni s prikazom značilnosti delovanja in financiranja slovenskih športnih društev, za primerjavo pa je predstavljeno tudi delovanje velikega tujega športnega kluba.

1. Šport

Šport je pomembna dejavnost družbe, izraz njene dinamike in del splošne kulture, ki bogati kakovost življenja posameznika. Že od nekdaj velja za kulturno samoumevnost in civilizacijsko vrednoto. Predstavljal naj bi način življenja, iskanje in potrjevanje samega sebe, tekmovanje ali zgolj igro. V sebi združuje različne funkcije, kot so telesna, duhovna, družbena in materialna. Ljudje se ukvarjajo s športom iz najrazličnejših vzrokov: ohranjanje zdravja, rehabilitacija, vzgoja, razvedrilo, zmaga na tekmovanju, ustvarjanje dohodka, zabava gledalcev itd. Zaradi vseh teh različnih funkcij je nemogoče podati neko enotno opredelitev športa. Različni avtorji mu dajejo različne pomen, ki se spreminjajo z razvojem družbe in športa znotraj nje. Izmed različnih definicij športa, ki jih je zbral dr. Rajko Šugman (1997, str. 22-27), sem izbral tri, ki se najbolj približajo opredelitvi športa, kakor ga vidim sam.

»Šport je udejstvovanje, ki ga človek goji v prostem času zato, da se odpočije, razvedri in hkrati z odvečno delovno energijo še bolj izuri svoje sposobnosti« (Trstenjak, 1951).

»Šport je prizadevanje za čim boljše rezultate v določeni športni panogi; glavni cilj je obvladovanje vedno večjih ovir« (Sveznanje, 1937).

»Vsaka telesna dejavnost, ki ima značaj igre in obsega možnost boja samega s seboj, z drugimi ali s prvinami narave, je šport. Če ima ta dejavnost značaj tekmovanja z drugimi, jo je treba izvajati v viteškem duhu. Ni resničnega športa brez fair playa« (Športni manifest CIEPS (Mednarodni svet za telesno vzgojo in šport), 1968).

Zgornje definicije opredeljujejo šport z dveh različnih vidikov, s katerih tudi sam pojmem športno dejavnost. V prvi je šport opredeljen z razvedrilnega in zdravstveno-preventivnega vidika, lahko pa ga pojmuje tudi kot dejavnik izrabe prostega časa. Posameznik se ukvarja s športom poleg svoje osnovne dejavnosti - službe - z namenom sprostitve, razvedrila, krepitve zdravja ali boljšega počutja. Druga definicija obravnava šport s tekmovalnega vidika. V to kategorijo sodijo posamezniki, ki se profesionalno ukvarjajo z določenim športom zato, ker hočejo biti boljši od drugih, dosegati boljše rezultate in nenazadnje s tem tudi ustvarjati dohodek oziroma od tega živeti. Tretjo definicijo pa sem dodal zato, ker smiselno povezuje prvi dve oziroma združi oba pogleda na šport.

Šport ni družbeni fenomen današnjega časa, ampak je v najrazličnejših oblikah prisoten že od samega začetka civilizacije. Večina starodavnih civilizacij (Perzijci, Egipčani, Kitajci, Indijci) je že imela visoko razvito kulturo, katere sestavni del je bil tudi šport. Poznali so mnoge športne aktivnosti, ki so bile zelo podobne današnjim: streljanje z lokom, boji s palicami, rokoborbe, konjeniške igre, igre z žogami. Korak naprej v razvoju športa je bil narejen v antiki. Predvsem pri Grkih je bilo gibanje in skrb za zdravje način življenja, ki so ga priporočali mnogi misleci in filozofi. Šport so uvedli v vzgojni sistem, prirejali pa so tudi antične olimpijske igre, ki so bile pomemben gospodarski, kulturni in politični dogodek. V srednjem veku so športne aktivnosti izgubile svoj pomen, zopet pa so se pojavile v obdobju humanizma in renesanse (približno od 14-16 stoletja), ko so v ospredje spet prišli starogrški ideali, v okviru katerih so se spomnili tudi na šport. Tako so v obdobju meščanstva nastajali številni športno-izobraževalni sistemi, ki so se ravnali po znameniti misli J. J. Rousseau-ja (1712-1778): »Telesna vzgoja naj postane sestavni del splošnega vzgojnega sistema ne samo zaradi telesnega zdravja, temveč tudi zato, ker brez nje ni humanističnega razvoja celotne človekove osebnosti, ni zdravega duha, ki se lahko razvije le v zdravem telesu.« Šport, kakršnega poznamo danes, je začel dobivati svoje značilnosti v začetku 19. stoletja. Moderni šport se je naprej razvil v Angliji, kasneje se je razširil tudi na druge države in kontinente. Pojavljati so se začele nove športne panoge, nastajale so športne zveze in federacije, organiziranih pa je bilo tudi vse več mednarodnih tekmovanj, katerih vrhunec so bile prve olimpijske igre moderne dobe leta 1896 v Atenah (Šugman, 1997, str. 37-76).

Šport ni le telesna aktivnost, ampak postaja v vsem svetu vse bolj pomembna prвина v življenju ljudi. Šport sooblikuje posameznika, pripomore k ravnovesju med delom in sprostitvijo, krepi njegovo zdravje in spodbuja njegovo ustvarjalnost. Preko športa ljudje spoznavajo svojo domovino, svet, naravo, okolje in prijatelje. Je najboljši način zbliževanja ljudi ne glede na starost, spol, prepričanje, raso, narodnost ali socialni položaj. Poleg tega ne smemo zanemariti njegovih vzgojnih učinkov. Športna vzgoja ni le sredstvo za razvijanje motoričnih sposobnosti in pridobivanje športnih znanj, temveč tudi oblikuje osebnost. Šport predstavlja tudi dejavnik preprečevanja in zdravljenja vrste sociopatskih pojavov, zlasti med mladimi (potepuštvu, huliganstvu, pijančevanje, zasvojenost z drogami). Lahko je tudi pomemben dejavnik identitete oziroma sredstvo, s katerim se posameznik, lokalna skupnost ali država predstavlja navzven in s tem veča svojo prepoznavnost. Obstaja pa še cela vrsta drugih vrednot in dejavnikov, ki se izražajo v športu ali zaradi športa: ugodje med gibanjem, ugodje ob gledanju športnih dogodkov, ugodje zaradi druženja z ljudmi, ugodje ob poznejših učinkih športa (bolj suh, lepši videz, sproščenost), občutek varnosti zaradi športnih znanj (plavanje, borilne veščine), pripadnost skupini itd.

Tudi šport ima, kot vsaka druga stvar ali dejavnost, svojo temno stran. Ker bi rad šport predstavil z vseh vidikov in ga čim bolj približal temu, kakršen je v realnosti, se ne morem izogniti njegovi negativni plati. Ta se izraža predvsem v vrhunskem športu, ki ga prepogosto označuje tudi pretirana tekmovalnost, kjer zmaga pomeni vse, pot do nje pa je prevečkrat tlakovana z nečloveškim odrekanjem, z uporabo sredstev in pristopov, ki lahko puščajo

trajne negativne posledice tako na posamezniku kot na športu kot celoti. To je povezano s tem, da se v današnjem športu vrtijo ogromne vsote denarja, vsak pa bi rad prišel do svojega deleža. Žal je preveč takšnih, ki hočejo to doseči na nepošten način. Zato se morajo vsi, ki so kakorkoli povezani s športom, z vsemi sredstvi boriti, da bo teh temnih strani v športu v prihodnosti vse manj.

1.1 Ekonomski pomen športa

Zaradi interdisciplinarnosti je šport prepleten z različnimi družbenimi in ekonomskimi področji, kot so industrija, zdravstvo, vzgoja in izobraževanje, okolje, turizem, kultura, znanost in obramba. S športom se ljudje množično ukvarjajo, to pa pospešuje tudi razvoj vseh teh dejavnosti: industrije, ki proizvaja športno opremo, trgovine, ki te izdelke ponuja na trgu, turizma, ki vse bolj temelji na ponudbi športnih in zdravstvenih programov ter znanosti, ki razvija nove pripomočke za udeležence v športu. Vsote denarja, ki se vrtijo v športu, so se povzpele do vrtoglavih višin, ekonomska moč športa je pravzaprav neizračunljiva. Šport je tako postal eno od najuspešnejših dejavnosti tržnega gospodarstva razvitega sveta in predstavlja vse pomembnejši delež finančnih tokov posameznih držav. Kako visoki so ti zneski pove podatek, da je nogomet kot šport, v katerem se v Evropi vrti največ denarja, v Italiji celo tretja največja gospodarska panoga. Sklenemo lahko, da ima šport močan vpliv na celotno družbi, zato ni le javno dobro, ampak je pomembna ekonomska kategorija, katere pomen iz leta v leto narašča. Ravno s tega ekonomskega vidika bo šport obravnavan v tem delu.

Prav udeleženci športa so najpomembnejši za njegov ekonomski pomen. Brez udeležencev namreč ne bi bilo materialnih učinkov športa. Šport se ne bi mogel udeležati kot užitek za aktivne udeležence in ne kot storitev za gledalce, športa ne bi bilo v turizmu, šport ne bi zaposloval novih delavcev, tekmovalni in vrhunski šport ne bi bil v taki meri multiplikator, promotor in generator ostalega športa, ne bi bilo niti športne industrije in marketinga s športom. Ker pa ima šport gledalce in množico aktivnih športnikov, ima močan vpliv na celotno družbeno-ekonomsko dogajanje.

Šport in ekonomija sta že od samega začetka tesno povezana oziroma se prepletata. Družbeno-ekonomska razvitost je v preteklosti močno pogojevala in vplivala na nastanek in razvoj športa, danes velja tudi obratno. A. Cooke (1994, str. 4) navaja štiri pogoje, ki so morali biti izpolnjeni v preteklosti, da lahko govorimo o taki obliki športa, kot jo poznamo danes. Prvič, razvoj športa je omogočila splošna gospodarska rast in rast realnega dohodka, ki sta omogočila potrošnjo športnih dobrin. Drugič, potrebna je bila večja količina prostega časa, da so se ljudje lahko ukvarjali s športom. To je omogočil tehnološki napredek in večja mehanizacija ter avtomatizacija proizvodnih procesov. Neposredno povezano s tem je večja mobilnost prebivalstva in pojav globalizacije. In četrto, pomembno je bilo spoznanje in

spodbuda s strani države, da ukvarjanje s športom prinaša mnoge koristi tako posamezniku kot družbi.

Nekateri avtorji so se v svojih razmišljanjih lotili tudi pogleda na šport kot proizvodni proces. Kot inputi v tem primeru nastopajo predvsem športnik, njegov trener in preostala skupina strokovnjakov, ki omogočajo, da se športnik skozi številne treninge (proizvodni proces) prebije do nekega rezultata, ki v tem primeru pomeni končni proizvod. Kot vsako drugo blago pa mora tudi športni dosežek imeti neko uporabno vrednost, če naj se vključi v menjalni proces. Bednarik in Kline (1996, str. 22) ugotavljata, da ima menjalna vrednost športnega rezultata duhovne in finančne vidike. Duhovni vidik je užitek, ki ga občutijo vsi, ki sodelujejo pri doseganju športnih rezultatov in pa seveda športni užitek javnosti - publike, ki potrdi in upraviči napore vseh sodelujočih. In prav javnost je tista, od katere je najbolj odvisna finančna vrednost športnega rezultata. Če namreč nihče ni pripravljen športnika gledati in za to celo plačati, potem njegov proizvod nima menjalne vrednosti, saj zadovolji zgolj nekatere potrebe producenta - športnika. Zato lahko svoje proizvode ponujajo le športniki, ki so dosegli »stopnjo odličnosti, ki ima edina uporabno in menjalno vrednost - pa še to pogojno. Pogojno predvsem zato, ker posamezne športne panoge niso strukturirane tako, da bi si z lahkoto utrle pot do src ljudi - gledalcev« (Vodeb, 2000, str. 77). Šport ali športnik, ki ob svoji vrhunski uprizoritvi ni gledan, nima perspektive, ker nima svoje uporabne in menjalne (tržne) vrednosti.

1.2 Šport v Sloveniji

Za Slovence lahko vsekakor rečemo, da smo športni narod, kajti športna in olimpijska tradicija sta pomemben del nacionalne kulturne dediščine. Tradicija slovenskega športa sega v obdobje pred začetkom modernih olimpijskih iger. Telovadna društva v 19. stoletju so imela pomembno vlogo pri popularizaciji športa, še večjo pa v oblikovanju slovenske narodne zavesti. Na olimpijskih igrah so slovenski športniki prisotni od leta 1912 in so pod okriljem bivše države dosegali izjemne uspehe in osvajali kolajne. Tudi po osamosvojitvi tekmovalci in tekmovalke iz Slovenije sodelujejo na največjih evropskih in svetovnih tekmovanjih, tako v individualnih kot v kolektivnih športih. Kot samostojna država je Slovenija do leta 2003 osvojila 10 olimpijskih medalj (6 na letnih in 4 na zimskih OI) ter 189 medalj na raznih svetovnih prvenstvih (podatek Olimpijskega komiteja Slovenije). Kljub svoji majhnosti po kriteriju števila prebivalcev, se lahko Slovenija enakopravno kosa z mnogo večjimi državami. Zanimiv je podatek, da je bila Slovenija na letnih olimpijskih igrah leta 1996 v Atlanti uvrščena na visoko 5. mesto po osvojenih medaljah na prebivalca (Bednarik et al., 1997, str. 10).

Najuspešnejše športne panoge so alpsko smučanje, smučarski skoki, atletika, kajak in kanu na divjih vodah in veslanje. Vidne uspehe pa Slovenija dosega tudi v ekipnih športih. Čeprav je preboj v sam vrh pri teh panogah mnogo težji, so košarkarji, rokometaši,

nogometaši in hokejisti že skoraj stalnica vseh evropskih in tudi svetovnih prvenstev. Slovenija pa je aktivna tudi kot gostiteljica številnih mednarodnih tekmovanj in se tako tudi na ta način predstavlja mednarodni javnosti.

V Sloveniji se redno ali vsaj občasno s športom ukvarja približno polovica prebivalcev in sicer v naslednjih oblikah (Bednarik, 1999, str. 60; podatek je za leto 1996):

- redno neorganizirano - 18 %,
- redno organizirano - 15 %,
- neredno neorganizirano - 13 %,
- neredno organizirano - 4 %,
- se ne ukvarja s športom - 50 %.

Prisotni sta obe osnovni obliki športa, tako imenovani šport za vse in vrhunski šport, katerega bistveni element je tekmovalnost oziroma rezultat. Nosilec organiziranega ukvarjanja s športom, katerega glavni cilj je udeležba na tekmovanjih in doseganje vrhunskih rezultatov, so športna društva. Po podatkih Urada za šport je v Sloveniji preko 3.500 športnih društev. V njih se združuje okrog 400.000 članov, od tega 88.000 športnikov vrhunškega in tekmovalnega razreda. Neorganizirano pa se s športom ukvarjajo tisti, ki so dovolj ozaveščeni, imajo dovolj znanja, verjetno pa tudi finančnih sredstev, da se ukvarjajo s športom sami.

Tabela 1: Odstotek občasno športno aktivnih po posameznih državah

Država	Odstotek športno aktivnih
Finska	82
Švica	74
Belgija	67,5
Velika Britanija	65
Danska	60
Švedska	57,7
Nemčija	51,5
Slovenija	50,9
Francija	47,7
Estonija	18
Hrvaška	15
Ukrajina	12
Poljska	12
Bolgarija	10
Slovaška	8
Rusija	8

Vir: Bednarik, 1999, str. 61.

Primerjava športno aktivnih po različnih državah je zelo otežena, saj države spremljajo športno aktivnost na starostno različnih vzorcih, pa tudi sama definicija, ki opredeljuje športno aktivnost, se od države do države razlikuje. Kljub temu je iz tabele 1 razvidno, da se Slovenija po odstotku športno aktivnih lahko enakovredno primerja z državami zahodne Evrope, medtem ko je v primerjavi s primerjanimi postsocialističnimi državami ta odstotek v Sloveniji znatno višji.

Glede na zgornje podatke se moramo strinjati, da Slovenija sodi med športno razvite države in da je tudi v Sloveniji šport postal pomembna gospodarska panoga. Potrebno pa se je zavedati, da po ekonomski moči slovenski šport še močno zaostaja za razvitimi državami Evropske Unije. To je popolnoma razumljivo, kajti večje in bogatejše države imajo na razpolago več sredstev, ki jih lahko vlagajo v šport. O samih številkah bo več govora v nadaljevanju tega dela, že na tem mestu pa je treba omeniti, da so sredstva, ki se vrtijo v slovenskem športu pravi drobiž v primerjavi s tistimi v bogatejših državah.

2. Organiziranost športa v Sloveniji

2.1 Izvajalci športa

Pod pojmom izvajalec športa razumemo organizacijsko obliko, v kateri ljudje udeležujejo športno dejavnost. V grobem lahko izvajalce športne dejavnosti razvrstimo v skupine po različnih kriterijih, med katerimi je najpomembnejša delitev na podlagi predmeta dela ali poslovanja. Pri tovrstni delitvi gre za razdelitev izvajalcev na primarne in sekundarne.

Primarni izvajalci športa so tisti, katerih predmet poslovanja je v prvi vrsti ali izključno športna dejavnost. Med primarne izvajalce spadajo:

1. Športna društva in vse sestavljene organizacije, v katere se društva povezujejo (zveze).
2. Gospodarske družbe, katerih primarna dejavnost je izključno športna dejavnost (zasebni športno-rekreacijski centri, fitnes centri, zasebni teniški centri itd.).
3. Javni zavodi s koncesijo države, da kot pravne osebe opravljajo tudi vzgojno-izobraževalne procese. Tako obstaja nekaj javnih zavodov, ki izvajajo šolo v naravi, plavalne in smučarske tečaje in podobno. V to skupino pa ne sodijo javni zavodi, ki opravljajo le storitvene dejavnosti, npr. vzdržujejo športne objekte in naprave ali so upravljalci teh objektov.

Sekundarni izvajalci športne dejavnosti so tisti, katerih temeljna dejavnost ni športna dejavnost, ampak so ob drugih (primarnih) nalogah pristojni tudi za šport oziroma to dejavnost na nek način organizirajo in izvajajo. To so:

1. Vrtci in šole.

2. Gospodarske družbe, zavodi in drugi izvajalci, ki sami ne nudijo športne dejavnosti, ampak nudijo le storitvene dejavnosti (gostinsko-turistične organizacije, zavodi, ki nudijo samo storitve (npr. dvorane), zdravilišča, proizvajalci športnih izdelkov).
 3. Posebne organizacije (vojaška, policija, lovsko, gasilska, turistična in druga društva).
- (Šugman, 1998, str. 38-47)

Sekundarni izvajalci niso bili nikoli podrobno opredeljeni in dolgoročno načrtovani niti kot izvajalci niti njihove vsebine dela. Ti izvajalci niso med seboj povezani in niso člani športnih organizacij na občinski, še manj pa na drugih ravneh. Zato so za nas pomembni predvsem primarni izvajalci, katerim se bomo posvetili v nadaljevanju.

2.2 Vrste športnih organizacij

Športne organizacije delimo glede na več različnih kriterijev (Bednarik, 1999, str. 65):

1. glede na uporabnike storitev športnih organizacij,
2. glede na delitev dobička,
3. glede na ustanovitelja določene športne organizacije.

Uporabniki športnih organizacij se delijo na pasivne in aktivne. Pasivne uporabnike predstavljajo gledalci športnih prireditev in televizijskih prenosov, ki uživajo v storitvah oziroma dosežkih vrhunskih športnikov. Največ storitev športne organizacije je neposredno namenjenih tem športnikom, vendar s ciljem, da bodo čim boljši, kar je pogoj za medijsko zanimanje. Aktivni uporabniki športnih organizacij pa so potrošniki športnih storitev oziroma izdelkov zaradi motiva po aktivnem preživljanju časa. Organizacije, ki nudijo storitve za aktivne udeležence, so naravnane k najširšemu krogu uporabnikov storitev.

Pri drugem kriteriju gre za delitev na profitne in neprofitne športne organizacije. Profitne organizacije so tiste, ki s svojo dejavnostjo pri poslovanju s storitvami in izdelki ustvarjajo dobiček, ki ga lahko porabijo in usmerijo tudi v druge naložbe, ki niso neposredno povezane z osnovno dejavnostjo organizacije. Neprofitne organizacije pa morajo presežek prihodka nad odhodki uporabiti za dejavnost, za katero je športna organizacija registrirana.

Glede na ustanovitelja lahko športne organizacije delimo na javne, privatne, in mešane. Za prve je značilno, da jih ustanovijo nacionalne ali lokalne oblasti in se financirajo pretežno iz proračunov vlad ali lokalnih skupnosti. To so tako imenovani vladni športni organi in javne institucije (izkazujejo javni interes). Privatne organizacije ustanovijo fizične osebe - posamezniki in so nevladne organizacije (izkazujejo zasebni interes civilne družbe). Odvisne so od privatnega kapitala. Mešane organizacije so tiste, ki jih ustanovijo organizacije iz javnega in privatnega sektorja (izkazujejo tako javni kot civilni interes). Značilno za njih je, da so financirane predvsem iz javnega sektorja, privatni sektor pa prispeva vsebino in management (Bednarik, 1999, str. 66).

2.3 Pregled športnih organizacij v Sloveniji

Za Slovenijo je značilno, da je večji del slovenskih športnih organizacij neprofitnega značaja, kajti profitne športne organizacije so začele nastajati s pojavom tržnega gospodarstva, ki pa v Sloveniji še nima tako dolge tradicije. Iz tega sledi tudi, da je v Sloveniji zelo malo zasebnih podjetij, ki bi zaposlovala športnike z namenom ustvarjanja dobička. To je posledica socialistične preteklosti, ki ni dovoljevala take oblike organiziranosti športne dejavnosti. Šele v zadnjem času se take organizacije, ki so tipične za ZDA, obstajajo pa tudi v Zahodni Evropi, pojavljajo tudi v Sloveniji in sicer najprej v ekipnih in komercialno zanimivih športih, kot so nogomet, košarka, rokomet (Strel et al., 1997, str. 32).

Na sliki 1 je podana organiziranost športa v Sloveniji. Športne organizacije so razvrščene na podlagi delitve, opisane v prejšnji točki. V nadaljevanju pa so na kratko predstavljene najpomembnejše športne organizacije v Sloveniji. Pri teh organizacijah gre za organiziranost športa na višjih ravneh oblasti (na državni ravni in ne na lokalni), pri čemer so to lahko vladni športni organi ali nevladne športne organizacije.

Slika 1: Shema razvrstitve športnih organizacij v Sloveniji

	Organizacije za pasivne udeležence (strokovne športne organizacije)	Organizacije za aktivne udeležence (množične športne organizacije)
	neprofitne	neprofitne
Privatne organizacije (civilni interes)	Zveza športnih pedagogov Slovenije, Olimpijski komite Slovenije, nacionalne športne zveze, društva, drugi zavodi	Športna unija Slovenije, Olimpijski komite Slovenije, nacionalne športne zveze, občinske športne zveze, športna društva, drugi zavodi
Javne organizacije (javni interes)	MŠZŠ Urad za šport, Fakulteta za šport, drugi javni zavodi	ustrezne upravne strukture za šport v občini, drugi javni zavodi
Mešane organizacije (združena interesa)	Zavod za šport Slovenije, drugi zavodi	zavodi

Vir: Bednarik, 1999, str. 66.

2.3.1 Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport

Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport (MŠZŠ) je upravni organ Republike Slovenije za področje športa. Opravlja zadeve, ki se nanašajo na športno vzgojo in rekreacijo, na preventivno in korektivno športno dejavnost, na selektivni in vrhunski šport ter na športno

in šolsko infrastrukturo. Vodi in povezuje aktivnosti vseh subjektov, ki sodelujejo pri izvedbi Nacionalnega programa športa in je odgovorno za uresničevanje nacionalnega programa na državni ravni.

Pri ministrstvu obstaja Urad za šport, ki je najpomembnejši usklajevalec športa ministrstva ter predlagatelj zakonov in drugih gradiv vladi. Glavna naloga urada je priprava in izvajanje letnega programa športa na državni ravni in priprava ter neposredno izvrševanje zakonov in drugih predpisov na področju športa. Urad je zadolžen za razporejanje sredstev, ki jih za šport nameni vlada iz državnega proračuna. Pomembna pa je tudi njegova vloga pri sofinanciranju investicij v športno infrastrukturo (Predstavitev Urada za šport, 2003).

2.3.2 Zavod za šport Slovenije

Zavod za šport Slovenije so leta 1994 ustanovili vlada Republike Slovenije (v njenem imenu MŠZŠ), takratna Športna zveza Slovenije in Olimpijski komite Slovenije. Temeljno poslanstvo zavoda je uresničevanje nalog nacionalnega in lokalnega pomena, ki so opredeljeni v Nacionalnem programu športa, zlasti na področju športne vzgoje, športne rekreacije, kakovostnega športa, vrhunskega športa, športa invalidov, na področju strokovnih in razvojnih nalog ter športnih objektov. Pristojnosti zavoda kot javnega zavoda za šport so po Zakonu o športu (1998) zlasti zagotavljanje strokovne in organizacijske pomoči izvajalcem letnega programa športa ter spremljanje in analiziranje njegovega izvajanja. Med njegove naloge spadajo predvsem izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavcev za delo v športu ter svetovanje pri načrtovanju, obnovi, izgradnji in upravljanju javnih športnih objektov.

Najpomembnejši produkti zavoda so spletna aplikacija ŠpiC, uporaba spletnega strežnika ŠpiC, računalniška usposabljanja, ekspertize za podporo odločanju ustanoviteljev, revija Šport mladih, revija Šport, časopis ŠpiC informator, športna programa Zlati sonček in Krpan (obsegata športno »opismenjevanje« predšolskih in osnovnošolskih otrok), program Naučimo se plavati ter šolska športna tekmovanja.

2.3.3 Olimpijski komite Slovenije - Združenje športnih zvez

Olimpijski komite Slovenije (OKS) je nevladna neprofitna športna organizacija. Je krovna športna organizacija v Sloveniji. Skozi njo se uveljavljajo interesi vrhunskega in tekmovalnega športa. Ustanovljena je bila 15. oktobra 1991 s podpisom Olimpijske listine. 17. Januarja 1992 je bil OKS priznan s strani Mednarodnega olimpijskega komiteja, s čimer so slovenski športniki dobili možnost in pravico, da na olimpijskih igrah nastopijo kot samostojna reprezentanca. Leta 1994 so članice OKS in takratne Športne zveze Slovenije sprejele sklep o združitvi in nastala je nova združena organizacija z nazivom Olimpijski

komite Slovenije - Združenje športnih zvez, kakršna obstaja danes. V to organizacijo je združenih 59 nacionalnih panožnih športnih zvez (tako olimpijskih kot tudi neolimpijskih športov) ter 91 lokalnih športnih zvez - zvez občin (Osebnna izkaznica OKS, 2003).

OKS opravlja naslednje naloge (Šugman, 1998, str. 90):

- skrbi za varstvo in razvoj olimpijskega gibanja ter športa nasploh,
- širi zanimanje za šport in olimpijsko gibanje med mladino,
- z nacionalnimi zvezami olimpijskih športov organizira izbor športnikov iz Republike Slovenije za nastop na olimpijskih igrah in drugih tekmovanjih,
- prevzema organizacijo različnih mednarodnih tekmovanj pod okriljem Mednarodnega olimpijskega komiteja, če se taka tekmovanja prirejajo v Sloveniji,
- sodeluje z vsemi zasebnimi, vladnimi, nevladnimi in drugimi organi ter organizacijami, ki lahko prispevajo k temu, da se temeljni cilji olimpijskega gibanja v Republiki Sloveniji in po vsem svetu uresničujejo v največji možni meri,
- razvija prijateljske odnose med športniki v Republiki Sloveniji in športniki vsega sveta ob upoštevanju načel enakopravnosti, spoštovanju človekovih pravic in temeljnih človekovih svoboščin ne glede na raso, spol, jezik in vero.

2.3.4 Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji

Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji (FŠO), ali Fundacija za šport, kot jo na kratko imenujejo, je bila ustanovljena leta 1998 na podlagi zakona o igrah na srečo, ki opredeljuje novo razporejanje prihodkov, doseženih pri igrah na srečo. Obravnavamo jo kot državno organizacijo za financiranje športa. Je pravna oseba, ki nastopa samostojno v pravnem prometu v okviru svoje dejavnosti, v svojem imenu in za svoj žiro račun. Osnovna dejavnost fundacije je financiranje oziroma sofinanciranje športne dejavnosti, gradnje športnih objektov, raziskovanja in razvoja športa ter založništva v športu.

Sredstva za svojo dejavnost fundacija pridobiva od iger na srečo. Fundacija namreč dobi določen odstotek koncesijskih dajatev, ki jih plačujejo prireditelji teh iger - koncesionarji (Loterija Slovenija, Športna loterija, igralnice). Drugi del koncesijskih dajatev, ki jih plačujejo prireditelji, je namenjenih fundaciji za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij.

3. Financiranje športa v Sloveniji

Različni izvajalci športa financirajo svojo dejavnost iz različnih virov. Nasploh lahko razvrstimo vire financiranja športa v različne skupine, med katerimi so najvažnejše naslednje (Šugman et al., 2002, str. 69):

A. Proračunska (javna) sredstva ali sredstva integralnega proračuna. Sem spadajo:

- Sredstva državnega proračuna, ki se vsako leto opredelijo v republiškem proračunu. Za pridobitev teh sredstev velja načelo javnih razpisov kot za vsa druga proračunska sredstva.
- Sredstva lokalnih skupnosti (občin), ki se določajo vsako leto v proračunu občin.
- Sredstva Fundacije za šport, ki jih le-ta pridobi od iger na srečo. Upravlja jih svet fundacije in tudi za pridobitev teh sredstev velja načelo razpisov. Mnoge države sicer takšnih sredstev ne prištevajo med proračunska (javna), ker so marsikje igre na srečo neposredno v rokah športnih organizacij.

B. Neproračunska (zasebna) sredstva:

- sredstva sponzorjev,
- sredstva donatorjev,
- sredstva gospodinjestev (članarine, vstopnine),
- volila, darila,
- druga lastna sredstva (tombole, srečelovi, prodaja značk in podobno).

3.1 Nacionalni program športa

Šport spada med tako imenovane meritorne dobrine oziroma dobrine posebnega družbenega pomena (take dobrine so še zdravstvo, šolstvo, storitve socialnega zavarovanja). Za oskrbo s temi dobrinami obstaja nek javni interes, ki zagotavlja javno financiranje oziroma sofinanciranje (Stanovnik, 2002, str. 8). Ta del financiranja športa ter smernice za njegov razvoj in izvajanje v Sloveniji, je podan v Nacionalnem programu športa, ki je bil sprejet v Državnem zboru marca 2000 na podlagi Zakona o športu. V njem so določene kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne (do leta 2010) usmeritve tistih programov športa, ki se sofinancirajo iz javnih financ. Nacionalni program določa zlasti izhodišča in usmeritve športa ter vsebino in obseg posameznih pojavnih delov dejavnosti v športu, ki se financirajo ali sofinancirajo iz javnih sredstev.

Izvajanje nacionalnega programa se določi z letnim programom, ki ga sprejme vlada, in letnimi programi, ki jih sprejmejo lokalne skupnosti. Letni program določa programe športa, ki se sofinancirajo iz javnih sredstev, obseg in vrsto dejavnosti, potrebnih za njegovo uresničevanje, in obseg sredstev, ki se zagotovijo v državnem proračunu in proračunih

lokalnih skupnosti. Izvajalci letnega programa športa so po Zakonu o športu (1998) športna društva, nacionalne panožne športne zveze, OKS, zavodi in gospodarska družbe, registrirane za opravljanje športne dejavnosti ter vrtci in šole.

Za uresničevanje javnega interesa v športu, opredeljenega z letnim programom, se zagotavljajo javna sredstva za sofinanciranje naslednjih vsebin:

- športna vzgoja otrok in mladine ter športna dejavnost študentov,
- kakovostni in vrhunski šport,
- športna rekreacija,
- šport invalidov,
- šolanje in izpopolnjevanje strokovnih kadrov,
- izgradnja in vzdrževanje javnih športnih objektov,
- delovanje Olimpijskega komiteja Slovenije, zvez športnih društev, ki jih ustanovijo društva za posamezne športne panoge (nacionalne panožne športne zveze), in drugih asociacij v športu ter izvedba njihovih programov,
- informatika o športu,
- znanstveno-raziskovalna dejavnost v športu,
- informiranje o športu v medijih,
- založniška dejavnost v športu,
- razvojno-raziskovalna dejavnost, meritve, analize in svetovanja.

3.2 Javno financiranje športa

3.2.1 Financiranje športa iz državnega proračuna

Država uresničuje javni interes v športu tako, da (Zakon o športu, 1998):

- zagotavlja sredstva za realizacijo nacionalnega programa,
- spodbuja in zagotavlja pogoje za opravljanje in razvoj športne dejavnosti,
- načrtuje, gradi in vzdržuje športne objekte,
- vodi stimulatивно davčno politiko.

Sredstva za uresničevanje javnega interesa v športu na ravni države se zagotavljajo iz državnega proračuna, ki ga sprejme Državni zbor na predlog vlade Republike Slovenije. Med posamezne izvajalce se sredstva razporejajo preko Ministrstva za šolstvo, znanost in šport, natančneje preko Urada za šport, ki je pri ministrstvu odgovoren za šport.

V državnem proračunu Republike Slovenije za proračunsko leto 2003 je zagotovljenih 2,44 milijard SIT za programe športa, in sicer 0,51 milijarde SIT za investicije v športno infrastrukturo in 1,93 milijarde SIT za dejavnosti izvajalcev letnega programa športa. Ta sredstva se povečujejo iz leta v leto, kar pomeni, da država vsako leto nameni več denarja za

šport (kar velja tudi za lokalne skupnosti in Fundacijo za šport). Za primerjavo naj omenimo, da je v letu 1997 državni proračun za šport znašal 1,09 milijarde SIT.

V tabeli 2 je prikazan obseg sredstev po vsebinah Nacionalnega programa športa. Podana je primerjava med sredstvi, ki so bila predvidena za financiranje športne dejavnosti za leto 2003 v nacionalnem programu in dejanskimi sredstvi, ki so bila za to namenjena iz državnega proračuna. Realizacija nacionalnega programa na državni ravni v letu 2003 je bila 48,5 odstotna, kar pomeni, da je bilo dejanskih sredstev približno za polovico manj, kot je bilo načrtovano v nacionalnem programu. Vendar pa je realizacija nacionalnega programa vsako leto višja in se pričakuje, da bodo ob izteku programa (leta 2010) dejanska sredstva enaka načrtovanim. Največ sredstev je namenjenih za programe vrhunškega športa (odhodki za priprave in nastope reprezentanc in vrhunskih športnikov na evropskih in svetovnih prvenstvih, nagrade za njihove dosežke, zavarovanje vrhunskih športnikov...), za športno vzgojo otrok, mladine in študentov ter za investicije v športno infrastrukturo (gradnja in posodabljanje javnih športnih objektov). Prikazana je tudi primerjava z letom 2002, kjer so zneski zelo podobni, prav tako tudi njihova struktura med posameznimi vsebinami. Edino večje odstopanje med obema letoma je opaziti pri velikih športnih prireditvah, kar je posledica tega, da se je v letu 2002 sofinanciralo organizacijo in izvedbo Šahovske olimpijade na Bledu.

Tabela 2: Nacionalni program športa in za to namenjena sredstva v državnem proračunu

Vsebine nacionalnega programa	Nacionalni program športa za leto 2003 (v mio SIT)	Sredstva državnega proračuna za izvedbo LPŠ za leto 2003 (v mio SIT)	Struktura (v %)	Delež NP (v %)	Sredstva državnega proračuna za izvedbo LPŠ za leto 2002 (v mio SIT)
Športna vzgoja otrok, mladine in študentov	1.999,9	569,7	23,3	28,5	449,1
Športna rekreacija	112,7	70,2	2,9	62,3	65,9
Vrhunski šport	986,0	771,5	31,6	78,2	747,9
Šport invalidov	9,2	7,9	0,3	85,9	7,4
Razvojne in strokovne naloge v športu	359,2	199,0	8,1	55,4	205,6
Velike mednarodne športne prireditve	28,2	15,0	0,6	53,2	142,1
Športni objekti	1.126,8	506,7	20,7	45,0	500,9
Delovanje nacionalnih zvez, zavodov, OKS	422,6	304,2	12,4	72,0	300,7
SKUPAJ	5.044,6	2.444,2	100,0	48,5	2.419,6

Vir: Letni program športa v Republiki Sloveniji za leto 2003.

3.2.2 Financiranje športa iz proračuna lokalnih skupnosti

Iz sredstev zagotovljene porabe lokalnih skupnosti se financirajo tisti športni programi, ki so v javnem interesu na lokalni ravni. Lokalna skupnost uresničuje lokalni interes na področju športa tako, da (Zakon o športu, 1998):

- zagotavlja sredstva za realizacijo dela nacionalnega programa, ki se nanaša na lokalne skupnosti in z zagotavljanjem sredstev za izvedbo lokalnega programa športa,
- spodbuja in zagotavlja pogoje za opravljanje in razvoj športnih dejavnosti,
- načrtuje, gradi in vzdržuje lokalno pomembne javne športne objekte.

Programe, ki so v javnem interesu v občini, določi občinski svet. Občinski svet uvrsti v letni program športa tiste vsebine nacionalnega programa, ki so pomembne za lokalno skupnost in pri tem upošteva tudi tradicijo in posebnosti športa v lokalni skupnosti. Izbor programov, ki so opredeljeni v letnem programu športa, se izpelje na podlagi javnega razpisa, ki ga objavi lokalna skupnost (Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji, 2000).

Za sprejem letnega programa športa in za druge strokovne naloge na področju športa so v občinah zadolženi zavodi za šport, agencije, ali pa občine za te naloge sklenejo pogodbo s strokovno službo občinske športne zveze ali s posameznimi strokovnjaki. Prav upravljanje športa pa je predvsem v manjših občinah velik problem, saj večina teh občin nima ustreznih strokovnih kadrov za pripravo podlag za odločanje o športu v občini. To je lahko dodatna ovira za hitrejši razvoj športa v teh občinah.

Sredstva za zagotovljeno porabo v občinah na področju športa določi Ministrstvo za finance, med občine pa se razdelijo po merilih Ministrstva za šolstvo, znanost in šport. Merila za izračun zagotovljene porabe v občinah temeljijo na razvojnih kazalcih in na dejanskem stanju športa v občini. MŠZŠ vsako proračunsko leto izpopolnjuje merila skladno s kakovostjo občinskih podatkov, ki so podlaga za oblikovanje meril. Razporeditev finančnih sredstev med izvajalce športnih programov znotraj posameznih občin je zelo različna. Odvisna je od razvitosti športa, ozaveščenosti in resnosti strokovnih podlag za obravnavo športa v vsej njegovi celovitosti. Merila za izračun zagotovljene porabe za šport v lokalnih skupnostih so zgolj izhodišče za namensko porabo, medtem ko v praksi prihaja do velikih odstopanj med merili in dejansko porabo (Strel et al., 1997, str. 76).

Lokalne skupnosti so v letu 2002 za programe športa namenile skupaj 12,25 milijard SIT, od tega 6,26 milijard SIT za investicije v športno infrastrukturo in 5,99 milijard SIT za dejavnosti izvajalcev letnega programa športa. Povprečno so za programe športa namenile 2,39 odstotkov svojih proračunskih sredstev (investicije v športne objekte v tem deležu niso zajete). Po pričakovanju so največ sredstev namenile občine Ljubljana (1,7 milijarde SIT), Maribor (1 milijarda SIT) in Kranj (0,5 milijarde SIT). Za leto 2003 še ni podatka, ker občine še niso oddale poročil.

Tabela 3: Sredstva lokalnih skupnosti za letne programe športa

	2000	2001	2002
Povprečni delež sredstev za programe športa v proračunu (v %)	1,54	2,59	2,39
Skupaj sredstva iz občinskega proračuna za investicije (v mio SIT)	3.734,8	5.314,5	6.263,4
Skupaj sredstva iz občinskega proračuna za programe športa (v mio SIT)	4.871,1	5.307,1	5.986,3
SKUPAJ (v mio SIT)	8.605,9	10.621,6	12.249,7

Vir: Letni programi športa v lokalnih skupnostih za leto 2000, 2001, 2002.

Kot primer organiziranosti in financiranja športa v lokalni skupnosti si bomo pogledali, kako je to področje urejeno v občini Trbovlje.

3.2.2.1 Financiranje športa v občini Trbovlje

V občini Trbovlje deluje okrog 40 klubov in društev, ki se organizirano ukvarjajo s športno dejavnostjo. Za pridobitev sredstev iz letnega programa športa je upravičenih 28 športnih društev, ki imajo skupaj okrog 1500 članov, od tega 700 športnikov, ki so vključeni v tekmovalne sisteme (podatki Zavoda za šport Trbovlje, 2003). Med tiste najbolj množične spadajo ekipni športi nogomet, rokomet in košarka, ki imajo v Trbovljah tudi najdaljšo tradicijo, med najuspešnejše klube v individualnih športih pa spadajo kegljači, strelci in karateisti. Poleg društev se s športno dejavnostjo kot eno od profitnih dejavnosti ukvarja še nekaj samostojnih športnih delavcev, ki skozi ponudbo svojih programov pestrijo športno-rekreativno ponudbo v lokalni skupnosti.

Organizacijska oblika, ki skrbi za športno dejavnost in upravlja z večino športnih objektov v občini je javni zavod Zavod za šport Trbovlje, ki je bil ustanovljen v letu 2001. Zavod naj bi si prizadeval uresničiti javni interes občine na področju športa. Prejšnja organizacijska oblika Zveza športnih društev Trbovlje kot predstavnica civilne športne sfere ni imela več nobenih razvojnih perspektiv in kompetenc. Trboveljski šport pa je v devetdesetih letih razen redkih izjem tonil vse nižje. V razmerah, ko se klubi in društva borijo in prerekajo samo zase, za lastne interese, lastno eksistenco, lastne finance, za druge pa jih prav malo briga, je bila potrebna organizacija, ki bi v trboveljski šport prinesla več urejenosti in racionalnosti ter razbremenila prostovoljne oziroma amaterske športne delavce. Prvenstveni cilj oziroma smisel uvedbe zavoda je bil vnesti red v nedorečeno organizacijsko-upravljalno kolesje športa, predvsem v kontekstu upravljanja s športnimi objekti. Zavod upravlja z večino športnih objektov v občini, ki so v lasti ustanovitelja - občine Trbovlje.

Leta 2002 je bilo v občini Trbovlje za šport namenjenih 268,6 milijonov SIT, od tega 78,6 milijonov za programe športa in kar 190 milijonov za investicije v športno infrastrukturo. Večina sredstev za programe športa se porabi za obratovanje javnih športnih objektov ter za financiranje tekmovalnega in vrhunskega športa v okviru dotacij športnim društvom. Velik delež investicijskih sredstev v letu 2002 pa predstavlja obnova letnega kopališča.

Tabela 4: Sredstva za šport v občini Trbovlje

	Realizacija 2002 (v mio SIT)	Načrt 2003 (v mio SIT)
Skupaj finančna sredstva za programe športa	78,6	95,1
Skupaj finančna sredstva za investicije	190,0	56,5
Sredstva iz občinskega proračuna	120,0	52,9
Sredstva iz državnega proračuna za šport	30,0	3,6
Sredstva iz Fundacije za šport	40,0	
Skupaj sredstva za šport (programi in investicije)	268,6	151,6
Skupna višina proračuna lokalne skupnosti	2.197,9	2.499,4
Delež sredstev za šport (programi in investicije) v proračunu (v %)	12,2	6,1

Vir: Interni podatki Občine Trbovlje, 2003.

Kljub težki gospodarski situaciji v občini, pa se športna dejavnost nikakor ne zanemarja, ampak jo občina skuša podpirati v okviru svojih zmožnosti, nekaj pa pomaga tudi država. To je predvsem vidno na področju javnih športnih objektov. Največjo investicijo v zadnjih letih predstavlja izgradnja športne dvorane Polaj, katere gradnja se je začela v letu 1998, končana pa je bila dve leti kasneje. Dvorana je bila financirana s strani Ministrstva za šolstvo, znanost in šport ter s strani občine Trbovlje in sicer v razmerju 62 % ministrstvo in 38 % država. Skupaj z dvorano je bila zgrajena še Srednja strojna šola, celotna investicija pa je znašala 1,3 milijarde SIT. Ta sodobna dvorana je izjemnega pomena za trboveljski tekmovalni kot tudi rekreacijski šport. Do leta 2000 so namreč klubi za svojo dejavnost uporabljali večinoma telovadnice po osnovnih šolah, ki pa so za vrhunski šport neustrezne. Po drugi strani pa je dvorana sprostila natrpane urnike v teh telovadnicah, ki so sedaj proste za vse rekreacije željne občane.

Druga največja investicija v trboveljskem športu v zadnjih letih pa je obnova letnega kopališča Trbovlje v letu 2002. Vrednost naložbe po investicijskem načrtu je znašala 201 milijon SIT. Denar za obnovo so prispevali Občina Trbovlje (131 milijonov), Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport (30 milijonov) in Fundacija za šport (40 milijonov).

3.2.3 Fundacija za šport

Zelo pomemben delež pri javnem financiranju športa ima Fundacija za financiranje športnih organizacij. Na strani 11 smo že opisali vlogo te organizacije in omenili, da sredstva za financiranje športne dejavnosti fundacija prejema od koncesijskih dajatev, ki jih plačujejo prireditelji iger na srečo. V tabeli 5 so prikazani viri sredstev fundacije po posameznih igrah na srečo, od katerih fundacija pridobiva sredstva.

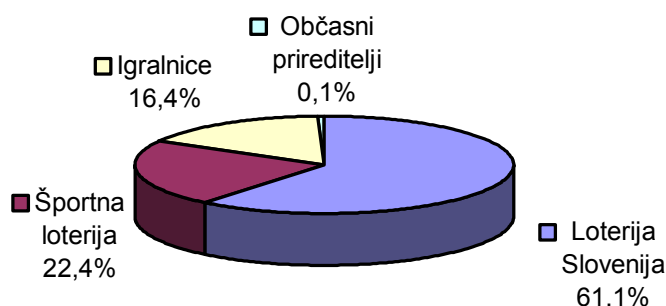
Tabela 5: Koncesijske dajatve fundaciji za šport po posameznih koncesionarjih in posameznih trajnih klasičnih igrah na srečo v letu 2001

Koncesionar	Igra	% koncesijskih dajatev	Koncesijske dajatve FŠO 2001 (v mio SIT)
Loterija Slovenija	Loto	20	452,1
	Športna napoved	80	32,8
	Ekspres	20	27,3
	Super 3X3	20	27,2
	3X3 plus 6	20	26,9
	Hip	20	21,0
	Vroče poletje	80	14,6
	Deteljica	20	8,0
	Izredna srečka	20	0,3
	SKUPAJ		610,2
Športna loterija	Športne stave	80	114,0
	Dobim podarim	80	48,2
	Olimpijska srečka	80	29,6
	Hitra srečka	20	23,6
	Petica	20	8,2
	Športni krog	80	0,8
	SKUPAJ		224,4
Igralnice			163,9
Občasni prireditelji			1,3
SKUPAJ			999,8

Vir: Fundacija za šport v številkah, 2003.

Iz zgornje tabele ter iz slike 2 je razvidno, da fundacija največ sredstev dobi od Loterije Slovenija, medtem ko je delež občasnih prirediteljev zanemarljivo majhen. Če pa pogledamo po posameznih igrah pa največ sredstev fundacija dobi od igre Loto. Od te igre fundacija sicer prejme le 20 % koncesijskih dajatev, vendar je promet te igre tako velik, da ta igra predstavlja najpomembnejši vir financiranja fundacije.

Slika 2: Delež koncesijskih dajatev po koncesionarjih v letu 2001

Vir: Tabela 5.

Izvajalci aktivnosti, ki jih financira fundacija, so osebe javnega ali zasebnega prava (zavodi, društva, ustanove, zveze in združenja, gospodarske družbe) in zasebniki, ki izpolnjujejo predpisane pogoje za izvajanje dejavnosti na področju športa.

Tabela 6: Razdelitev sredstev fundacije po posameznih področjih v letih 2001, 2002 in 2003

Področje	2001		2002		2003	
	Razpisana sredstva (v mio SIT)	Število izvajalcev	Razpisana sredstva (v mio SIT)	Število izvajalcev	Razpisana sredstva (v mio SIT)	Število izvajalcev
Športne dejavnosti	372,6	111	418,0	133	560,0	162
Vrhunski šport	157,1	36	175,6	40	235,2	38
Športna vzgoja otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport	157,1	37	175,6	39	235,2	37
Interesna športna vzgoja otrok in mladine, športna dejavnost študentov in športna rekreacija	44,9	36	50,1	46	67,2	70
Drugi programi	13,5	2	16,7	8	22,4	17
Gradnja športnih objektov	391,0	53	499,5	53	700,0	63
Gradnja	375,4	48	482,0	47	675,5	58
Subvencioniranje obresti od posojil za gradnjo športnih objektov	15,6	5	17,5	6	24,5	5
Raziskovanje in razvoj športa	68,0	18	81,6	22	112,0	23
Založništvo v športu	17,0	33	20,4	26	28,0	35
SKUPAJ	848,6	215	1.019,5	234	1.400,0	283

Vir: Delitev sredstev Fundacije za šport za leto 2001, 2002, 2003.

Fundacija sredstva razdeljuje na podlagi javnega razpisa. Za leto 2003 je med 283 izvajalcev razdelila sredstva v višini 1,4 milijarde tolarjev. Izvajalci, ki so prejeli ta sredstva, so posamezne nacionalne športne zveze, občine in njihovi zavodi za šport, športna društva in klubi, športna združenja, izobraževalne in raziskovalne ustanove, občinske športne zveze ter gospodarske družbe. Kako pomembna so sredstva fundacije za posamezne izvajalce pove podatek, da se je na razpis prijavilo toliko prosilcev, da bi skupni znesek sredstev moral znašati 7,98 milijard tolarjev, kar za 5,7 krat presega razpisana sredstva. To pa ni slučaj le v letu 2003, pač pa je tudi v preteklih letih znesek prosilcev močno presegal razpisana sredstva fundacije (v letu 2002 prav tako za 5,7 krat in v letu 2001 celo za 8,7 krat) (Poročilo o delu Fundacije za šport, 2003).

Fundacija vsako leto nameni več sredstev za financiranje športa, prav tako se večja tudi število izvajalcev. Največ sredstev nameni za gradnjo športnih objektov ter za vrhunski in kakovostni šport.

3.3 Zasebno financiranje športa

3.3.1 Sponzorstvo in donatorstvo

Sponzorstvo je instrument tržnega komuniciranja, kjer podjetje nameni sredstva (finančna, materialna ali v obliki storitev) posamezniku ali organizaciji za izvedbo določene dejavnosti ali projekta, v zameno pa dobi določene pravice ali povezave, ki jih lahko uporabi pri doseganju svojih poslovnih ciljev (Starman, 1996, str. 27). Sponzor (pokrovitelj) v športu je običajno tisti subjekt gospodarske narave, ki z ekonomskega vidika delno ali v celoti prevzame financiranje nekega športnega društva ali športne prireditve. S sponzorsko pogodbo subjekta uredita medsebojne odnose tako, da imata oba od tega sodelovanja koristi. Sponzor zagotovi društvu ali organizatorju določena denarna ali materialna sredstva, društvo ali organizator prireditve pa zagotovi sponzorju propagiranje njegovega imena in njegovih izdelkov ali storitev.

Motivi podjetij, ki se odločajo za sponzoriranje športa, so različni. Nekatera podjetja se odločijo za sponzoriranje zaradi izboljšanja javnega mnenja o podjetju oziroma o njegovih proizvodih ali storitvah. Druga se odločijo za sponzoriranje, ker jim le-to omogoča oglaševanje izdelkov, ki jih skozi klasične metode oglaševanja ne morejo. Povsod pa je med glavnimi cilji sponzoriranja povečanje prodaje podjetja. Ne glede na motive in cilje podjetij je sponzorstvo postalo tako uspešno sredstvo trženja za podjetja, da bo tudi pri nas število podjetij, ki bodo sponzorirala šport naraslo in postalo sestavni del promocije podjetij v smislu poslovnih odnosov, publicitete in promocijske prodaje. Po drugi strani pa brez sponzorskih sredstev tudi šport ne bi mogel več preživeti oziroma obstajati v takšni obliki,

kot ga poznamo danes. Zato ni čudno, da se vrednost sponzorskih odnosov že odraža v milijardah dolarjev, ki so potrošeni za sponzoriranje v Evropi, ZDA in po celem svetu.

Nikakor pa ne smemo enačiti sponzorja z donatorjem. Donator (darovalec) je tisti subjekt, ki nameni društvu ali organizatorju določena darila, ki so lahko tudi v denarni obliki, ne da bi zanje zahteval propagiranje svojih izdelkov. Vljudnost pa kljub temu zahteva, da društvo ali prireditelj objavi tudi svoje donatorje ter se jim tako javno zahvali.

Obseg sponzorskih in donatorskih sredstev v športu je težko natančno določiti. Bednarik in njegovi sodelavci (2000a, str. 8) so za leto 1997 ta sredstva ocenili na podlagi vprašalnikov, ki so jih poslali 2.348 velikim in srednje velikim podjetjem v Sloveniji. Vprašalnik je vrnilo 256 podjetij, kar je predstavljalo 10,9 % vseh velikih in srednje velikih podjetij v Sloveniji v letu 1997. Ta podjetja so v letu 1997 za sponzoriranje in donatorstvo v športu namenila nekaj več kot 7,82 milijonov SIT, kar je predstavljalo 0,15 % njihovega skupnega prihodka. Ta podatek so posplošili na vsa velika in srednje velika podjetja, katerih prihodek v letu 1997 je znašal 5.028 milijard SIT. Dobili so rezultate, prikazane v tabeli 7.

Tabela 7: Izdatki podjetij za sponzoriranje in donatorstvo v športu v letu 1997

	v mio SIT	%
Sredstva v denarni obliki	6.045	80,2
Sredstva v nedenarni obliki	1.497	19,8
Skupaj sredstva	7.542	100,0

Vir: Bednarik et al., 2000a, str. 8.

V Sloveniji so med športnimi panogami za sponzorje najbolj zanimive alpsko smučanje, nogomet, košarka in atletika. Gre torej za športe, ki so v svetu izrazito komercialni. Da pa ni edino merilo komercialnosti in sponzorske zanimivosti uspeh, dokazujeta tenis in avtomobilizem. Ta športa pri nas nimata tolikšnih mednarodnih uspehov, a sta po mnenju sponzorjev bolj zanimiva kot nekateri tradicionalno uspešni slovenski športi, npr. veslanje ali balinanje. Verjetno gre razloge za to iskati tudi v dinamiki športnih panog, kjer so nedvomno v ospredju kolektivni športi. Od dinamike in atraktivnosti športne panoge je odvisno zanimanje gledalcev za posamezen šport in z večjim zanimanjem gledalcev raste tudi medijska odmevnost, s tem pa tudi možnosti za pridobivanje močnih pokroviteljev (Bednarik et al., 1998, str. 24).

Med izdatki podjetij za šport pa ne smemo pozabiti izdatkov, ki jih plačujejo televizijske hiše za pravice prikazovanja športnih prenosov. Tudi ta sredstva je poskusil zbrati Bednarik (2000a, str. 9), vendar so mu izmed slovenskih TV hiš podatke posredovali samo s TV Slovenija, ostale TV hiše pa so sodelovanje zavrnilo. TV Slovenija je za športne prenose v letu 1997 namenila 290 milijonov SIT.

3.3.2 Izdatki gospodinjstev

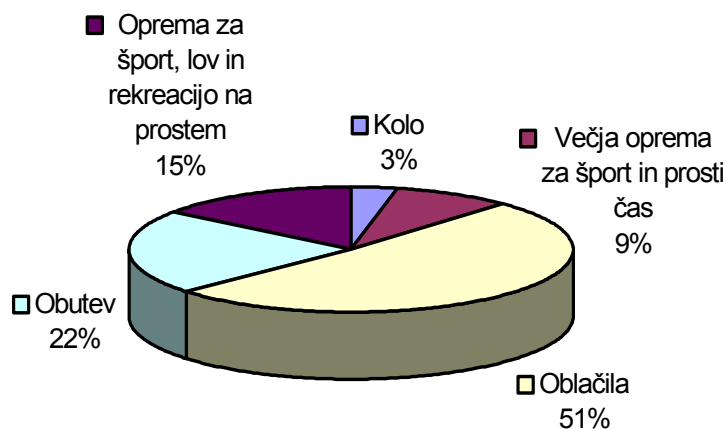
Drugi del zasebnega financiranja športa predstavljajo sredstva, ki jih za športne izdelke in storitve porabijo gospodinjstva. Večino teh sredstev sicer neposredno ne prejmejo športne organizacije, pač pa druge organizacije, ki se ukvarjajo s trgovino, turizmom, proizvodnjo itd., a jih kljub temu štejemo k financiranju športa. Na podlagi vzorca 1.276 gospodinjstev so ugotovili, da so vsa gospodinjstva v Sloveniji v letu 1997 za športne izdelke in storitve porabila nekaj več kot 52 milijard SIT. Največ porabijo za športne izdelke (80,3 % vseh izdatkov), sledijo izdatki za storitve športa, presenetljivo malo pa porabijo za aktivne počitnice (Bednarik et al., 2000a, str. 10). Konkretnější vpogled v strukturo izdatkov za posamezne športne izdelke in storitve pa dajeta sliki 3 in 4.

Tabela 8: Izdatki gospodinjstev za športne izdelke in storitve v letu 1997

	v mio SIT	%
Izdelki za šport in rekreacijo	41.965	80,3
Storitve športa in rekreacije	8.562	16,4
Aktivne počitnice	1.754	3,4
SKUPAJ	52.281	100,0

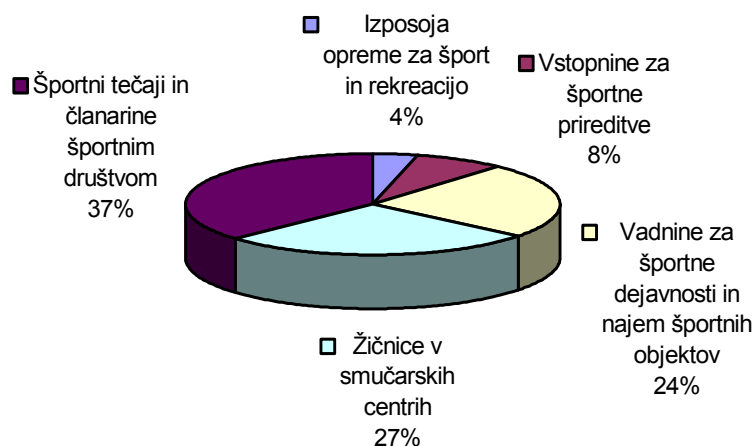
Vir: Bednarik et al., 2000a, str. 12.

Slika 3: Izdatki gospodinjstev za izdelke za šport in rekreacijo v letu 1997

Vir: Bednarik et al., 2000a, str. 11.

Slika 4: Izdatki gospodinjstev za storitve športa in rekreacije v letu 1997

Vir: Bednarik et al., 2000a, str. 10.

3.4 Skupaj sredstva za šport v Sloveniji

V tej točki bomo povzeli vse podatke in ugotovitve, ki so bile do sedaj predstavljene v tem poglavju. V eni sami tabeli so združeni vsi izdatki za šport v Sloveniji v enem letu. Na ta način bomo lažje spoznali in razumeli nekatere značilnosti in posebnosti financiranja slovenskega športa. Izbrano je leto 1997, ker je to zadnje leto, za katerega so na voljo tako podrobni podatki o sredstvih sponzorjev in izdatkih gospodinjstev. Za naslednja leta so bila ta sredstva ocenjena na podlagi leta 1997. Sicer pa se struktura virov financiranja med posameznimi leti ne spreminja bistveno. Že vrsto let je na podobni ravni, spreminja se le višina posameznega vira, ki je iz leta v leto višja. Glede na to, da hočemo na tem mestu prikazati predvsem strukturo virov, je pravzaprav vseeno, katero leto bi izbrali, ker so razlike minimalne.

Tabela 9: Vsi izdatki za šport v letu 1997

Izdatki za šport	V mio SIT	%
JAVNI IZDATKI	7.680	11,3
Država	1.160	1,7
Lokalne skupnosti	6.290	9,3
Igre na srečo	230	0,3
SKUPAJ ZASEBNI IZDATKI	60.100	88,7
PODJETJA SKUPAJ	7.830	11,6
sponzoriranje, donatorstvo	7.540	11,1
TV pravice	290	0,4
GOSPODINJSTVA SKUPAJ	52.270	77,1
potrošnja za športne izdelke	41.960	61,9
potrošnja za športne storitve	8.560	12,6
aktivni dopust	1.750	2,6
VSI IZDATKI SKUPAJ	67.780	100,0

Vir: Bednarik et al., 2000a, str. 13.

Vsi izdatki za šport so v letu 1997 predstavljali 2,33 % bruto domačega proizvoda Slovenije. Iz tabele 10 lahko povzamemo naslednje zaključke:

- Zasebni izdatki za šport so bistveno večji od javnih in predstavljajo preko 88 % vseh izdatkov, kar je večji delež kot pri večini držav EU (več o primerjavi z EU bo povedanega v naslednjem poglavju). Največji delež med zasebnimi izdatki predstavljajo izdatki gospodinjstev. Tako stanje je značilno tudi za EU. Gospodinjstva največ namenijo za športne izdelke.
- Javni izdatki predstavljajo 11,3 % vseh izdatkov za šport. Lokalne skupnosti imajo bistveno večje izdatke za šport kot vlada. Razmerje med sredstvi, ki jih izdvaža MŠZŠ iz državnega proračuna in sredstvi lokalnih skupnosti, je približno 1:5. Tako razmerje je značilno za evropske decentralizirane države. Delež Fundacije za šport (igre na srečo) se zdi majhen, vendar smo že omenili, kako pomemben je za športne organizacije.
- Podobno veliki kot javni izdatki so izdatki podjetij, okoli 12 % vseh izdatkov za šport. Od tega predstavljajo izdatki za TV pravice le 0,4 % vseh izdatkov, kar je bistveno manjši delež kot v večini držav EU. V svetu je to eden večjih finančnih virov športa.

Samo del izdatkov za šport neposredno prejmejo športne organizacije. Na osnovi analize izdatkov prejmejo športne organizacije le slabih 27 % vseh izdatkov. Ostale izdatke prejmejo druge organizacije, ki se ukvarjajo s trgovino, turizmom, proizvodnjo itd. Ocenimo lahko, da športne organizacije prejmejo večino izdatkov podjetij za sponzorstvo in donatorstvo ter vsa sredstva od iger na srečo (Bednarik et al., 2000, str. 14).

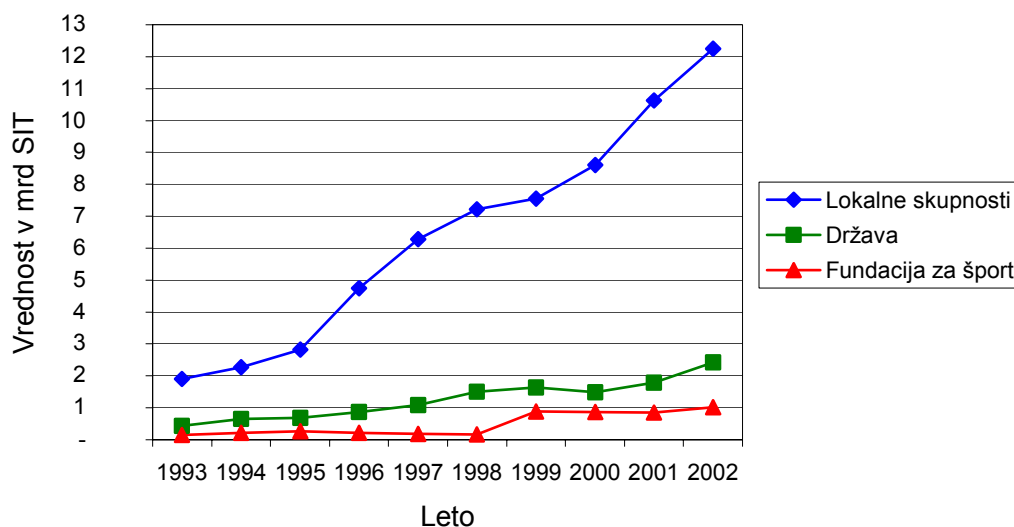
Dodana je tudi tabela 10 s podatki za leto 2002, vendar samo del, ki se nanaša na javno financiranje športa, ker podatki za zasebno financiranje niso znani. Namen te tabele je predvsem ta, da dobimo sliko o tem, koliko so se ta sredstva povečala v primerjavi z letom 1997. Trend povečevanja javnih izdatkov za šport v zadnjih desetih letih je viden tudi iz slike 5.

Tabela 10: Javni izdatki za šport v letu 2002

	v mio SIT	%
Državni proračun	2.420	15,4
Proračuni lokalnih skupnosti	12.250	78,1
Fundacija za šport	1.020	6,5
SKUPAJ	15.690	100,0

Vir: Tabele 2, 3 in 6.

Slika 5: Pregled financiranja športa po posameznih javnih virih

Vir: Strel et al., 1997, str. 68; Interni podatki MŠZŠ, 2003; Poročilo o delu Fundacije za šport, 2003.

3.5 Analiza financiranja slovenskih športnih organizacij

Zelo dober vpogled v financiranje slovenskega športa daje analiza financiranja slovenskih športnih organizacij, ki so jo opravili Jakob Bednarik in njegovi sodelavci s Fakultete za šport, zato bom na kratko predstavil njegove zaključke. Analiza je zanimiva predvsem s tega vidika, ker prikaže financiranje po posameznih športnih panogah in tako predstavi slovenski

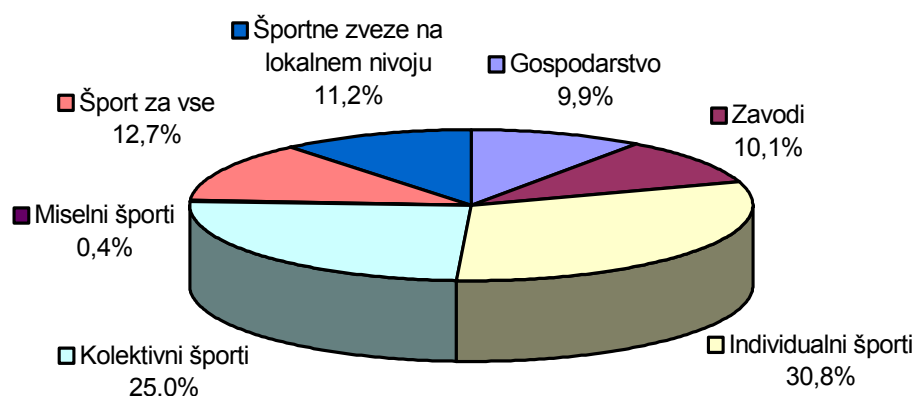
šport tudi s te plati. Predstavljeni bodo rezultati analize za leto 1998, ker je to zadnje leto, za katerega je opravljena tako temeljita raziskava.

Analiza je opravljena na podlagi zaključnih računov, ki jih morajo športne organizacije oddati na koncu leta. V analizi so zajete vse možne organizacijske oblike športnih organizacij, ki so razdeljene v tri skupine: društva, zavodi oziroma pravne osebe s področja telesne kulture in športa ter gospodarske družbe s področja športa. Leta 1998 je bilo v analizo vključenih 1959 športnih društev (kar je 91,9 % vseh registriranih društev tistega leta), 121 gospodarskih družb in 25 zavodov.

Športne organizacije so glede na panogo razvrščene v sedem skupin: individualni športi, kolektivni športi, miselni športi, šport za vse, športne zveze na lokalni ravni, zavodi in gospodarske družbe.

Celotni prihodek športnih organizacij je v letu 1998 znašal skupno 20,5 milijard SIT, kar je znašalo 0,63 % bruto domačega proizvoda. Od tega je bilo 71,9 % lastnih sredstev (prihodki od prodaje - to so predvsem sponzorska sredstva, nekaj je tudi članarin), 24,3 % sredstev iz javnih financ, ostalih 3,8 % sredstev pa predstavljajo prenesena sredstva iz prejšnjega leta. Slika 6 prikazuje, kako so bili prihodki razporejeni po posameznih skupinah. Tudi celotni odhodki, ki jih je bilo 19,5 milijarde SIT, so po posameznih skupinah razporejeni podobno kot prihodki, kar pomeni, da večina športnih organizacij svoje prihodke porabi v tekočem letu. Največji delež med odhodki predstavljajo stroški storitev, stroški dela ter stroški materiala in blaga (Bednarik et al., 2000, str. 9-19).

Slika 6: Celotni prihodki v športnih organizacijah v letu 1998

Vir: Bednarik et al., 2000, str. 17.

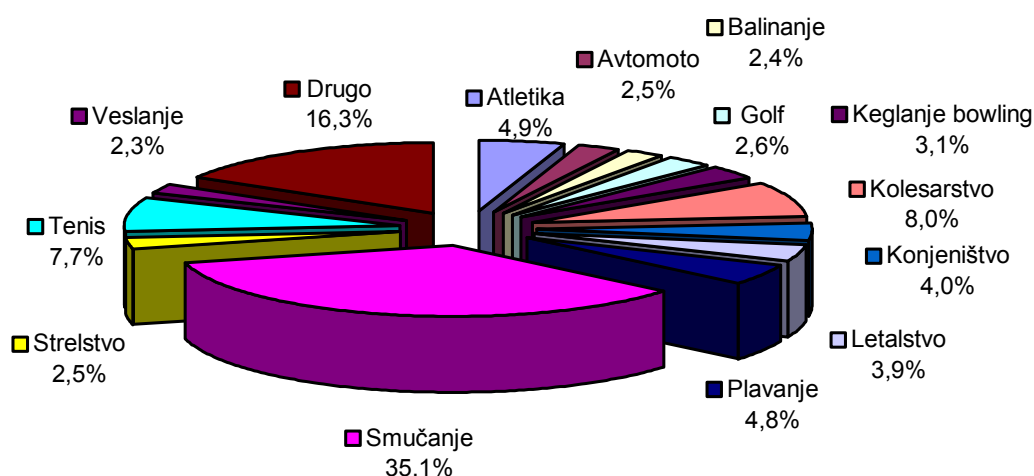
V nadaljevanju si bomo ogledali, kako je s prihodki in odhodki ter strukturo le-teh v posameznih športnih panogah. V analizo so bile vključene tiste panoge, ki zadostujejo

pogoju 2 % skupnih prihodkov vseh organizacij, vključenih v določeno skupino. Ostale panoge so zajete v skupini drugo. Ker zavodov in gospodarskih družb, športnih zvez na lokalnem nivoju ter športnih organizacij v skupini »šport za vse« ne moremo uvrščati v skupine športnih panog, te skupine niso podrobneje analizirane. Tako je opravljena analiza le v skupini individualnih in kolektivnih športov.

Individualne športne panoge

Izmed 50-tih panog v individualnih športih je izbranemu kriteriju zadostilo 13 panog. Celotni prihodki v skupini individualnih športov so leta 1998 znašali 6,3 milijarde SIT, celotni odhodki pa 5,8 milijarde SIT. Daleč največ prihodkov odpade na smučanje (skupaj alpsko, nordijsko, akrobatsko in biatlon), sledita kolesarstvo in tenis (slika 7) (Bednarik et al., 2000, str. 20-21).

Slika 7: Celotni prihodki v individualnih športnih panogah v letu 1998

Vir: Bednarik et al., 2000, str. 24.

V strukturi prihodkov predstavljajo prihodki od prodaje pri vseh panogah več kot polovico vseh prihodkov. Manjši delež prihodkov predstavljajo prihodki od financiranja, drugi prihodki in prenesena sredstva. Visok delež prihodkov od prodaje kaže na visoko stopnjo komercializacije panoge. Najbolj komercialno zanimive individualne panoge so alpsko smučanje, atletika, tenis, kolesarstvo in plavanje (Bednarik et al., 2000, str. 24).

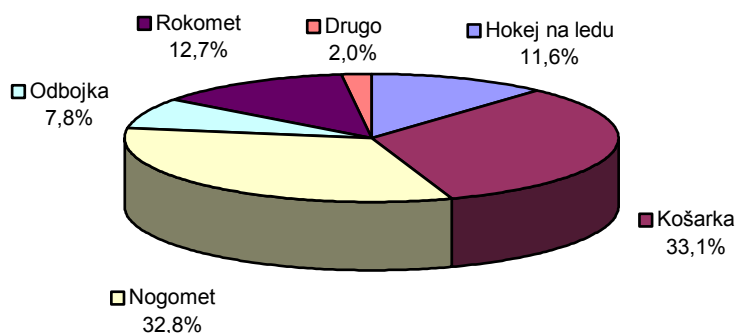
Med odhodki predstavljajo največji delež stroški storitev, stroški materiala in blaga ter stroški dela. Slednji so posebej zanimivi za analizo, saj kažejo stopnjo profesionalizacije panoge. Gre namreč za osebne dohodke profesionalno zaposlenih delavcev v športnih organizacijah. Glede na te stroške sta najbolj profesionalni panogi med individualnimi športi

smučanje (na smučanje odpade kar 40,7 % vseh stroškov dela v skupini individualnih športov) in tenis (Bednarik et al., 2000, str. 25-27).

Kolektivne športne panoge

Izbranemu kriteriju 2 % skupnih prihodkov vseh organizacij, vključenih v kolektivne športe, je zadostilo 5 panog (izmed 9), ki ustvarijo kar 98 % vseh prihodkov v skupini. Leta 1998 je bilo vseh prihodkov v skupini kolektivnih športov 5,1 milijardo SIT, vseh odhodkov pa le nekaj milijonov manj. Iz slike 8 je razvidno, da največ prihodkov odpade na košarko in nogomet (skupaj kar 65,9 %), sledijo hokej na ledu, rokomet in odbojka (Bednarik et al., 2000, str. 28).

Slika 8: Celotni prihodki v kolektivnih športnih panogah v letu 1998

Vir: Bednarik et al., 2000, str. 28.

Med kolektivnimi športnimi panogami najbolj komercialno poslujejo rokomet, nogomet in odbojka. Te panoge imajo visoko stopnjo komercializacije, saj je delež prihodkov od prodaje 70 % ali več (Bednarik et al., 2000, str. 36).

Gledano na vse stroške dela v skupini komercialnih športov, plačuje največ za delo nogomet, kar 47,6 % vseh sredstev, ki jih športne organizacije kolektivnih športov odvajajo za stroške dela. Iz tega sledi, da je nogomet najbolj profesionalna kolektivna športna panoga. Sledijo mu košarka, hokej na ledu, rokomet in odbojka (Bednarik et al., 2000, str. 31).

Kot zaključek analize pa si bomo ogledali še lestvico »najbogatejših« športnih panog (skupaj individualni in kolektivni športi) v letu 1998 in jo primerjali z lestvico iz leta 2000. Vidne so precejšnje razlike predvsem na prvih treh mestih. Prihodki so se močno povečali v nogometu in je v letu 2000 krepko prvi na lestvici, medtem ko so prihodki v smučanju ostali

približno na enaki ravni kot leta 1998, zato je smučanje šele na tretjem mestu, tudi za košarko. Zaradi tega se je močno spremenilo razmerje prihodkov v skupini kolektivnih športov. Leta 1998 je na nogomet in košarko odpadel približno enak delež (okrog 33%) prihodkov v celotnih prihodkih kolektivnih panog (glej sliko 8), medtem ko se je v letu 2000 to razmerje spremenilo in znaša približno 43% v nogometu in približno 25 % v košarki.

Tabela 11: Prvih deset športnih panog po prihodkih v letih 1998 in 2000

Športna panoga	1998		2000	
	Rang	Celotni prihodki (v mio SIT)	Rang	Celotni prihodki (v mio SIT)
Smučanje	1	2.214	3	2.466
Košarka	2	1.694	2	2.568
Nogomet	3	1.681	1	4.435
Rokomet	4	650	4	1.602
Hokej na ledu	5	593	5	1.061
Kolesarstvo	6	503	8	571
Tenis	7	485	6	834
Odbojka	8	400	7	579
Plavanje	9	309	9	511
Atletika	10	302	10	450

Vir: Bednarik et al., 2000, str. 35; Šugman et al., 2002, str. 81-82.

3.6 Športna infrastruktura

Športni objekti so za športno dejavnost opremljene in urejene površine in prostori. Po Zakonu o športu (2000) so javni športni objekti tisti športni objekti, ki so državna lastnina ali lastnina lokalnih skupnosti. V Sloveniji je večina velikih športnih objektov, kot so stadioni in dvorane, javnih, športna društva pa morajo za njihovo uporabo plačevati najemnino lastnikom, ki so običajno občine. Zasebni pa so v glavnem fitness centri ter nekateri drugi manjši športno-rekreacijski centri. Javni športni objekt se mora uporabljati v javno dobro in za namen, za katerega je bil zgrajen in urejen. Pri uporabi javnih športnih objektov imajo prednost tista športna društva, ki so izvajalci letnega programa športa.

V Sloveniji je športna infrastruktura dokaj velik problem. Povsod po državi primanjkuje športnih dvoran in stadionov, tisti ki so, pa so običajno močno zastareli in neprimerni za izvajanje določenih športov. Tudi tisti največji objekti, ki so nacionalnega pomena, ker se na oziroma v njih odvijajo velike mednarodne tekme in prireditve, so že nekaj časa črna pika slovenskega športa. Naj omenim samo tiste najbolj kritične primere, nad katerimi se že

nekaj časa zgraža domača in mednarodna športna javnost. Prvi je seveda nogometni stadion za Bežigradom, ki naj bi bil hram slovenskega nogometa, vendar je popolnoma neustrezen in zastarel. Prava sramota za slovenski šport in nogomet bi bila, če bi morala slovenska reprezentanca svoje domače tekme igrati v tujini, kar se lahko zgodi, če kmalu ne bomo dobili ustreznega modernega stadiona. Potem sta tu košarkarski dvorani v Ljubljani in Novem mestu, ki sta močno premajhni za mednarodne nastope, pa čeprav kluba, ki igrata v njih, že nekaj let dosegata izvrstne uspehe v Evropi. Podobna slika pa je tudi z infrastrukturo v zimskih smučarskih središčih, ki je zastarela in neprimerna za mednarodna tekmovanja. Prav zaradi tega Sloveniji grozi, da bo izgubila prirediteljstvo tradicionalne smučarske tekme v Kranjski Gori, podobna usoda pa lahko doleti tudi slovenski nacionalni ponos - smučarsko skakalnico v Planici, ki že nekaj let razpada.

V razvitih evropskih državah je to področje urejeno nekoliko drugače. Tam so športne dvorane in stadioni v zasebni lasti oziroma v lasti kluba, ki v dvorani ali stadionu nastopa. To so veliki objekti, na katerih so na voljo tudi številni prostori za gostinsko in trgovsko dejavnost, s čimer lastniki objektov pridobivajo sredstva za njihovo upravljanje in vzdrževanje. V Sloveniji je bilo v zadnjem času na to temo prelitega veliko črnih, ko se iščejo ustrezne rešitve za nov stadion.

Za športno infrastrukturo je bilo v letu 2002 v Sloveniji porabljenih skupaj približno 7,3 milijarde SIT, največ s strani lokalnih skupnosti, nekaj sta dodali država ter Fundacija za šport (glej tabele 2, 3 in 6). Kljub vsemu se država v okviru svojih možnosti trudi za izboljšave na tem področju in čez nekaj let slika morda ne bo več tako črna, kot je trenutno.

4. Primerjava financiranja športa v Sloveniji z drugimi evropskimi državami

V evropskih državah bomo zasledili mnogo različic organiziranosti in financiranja športa, vendar je šport povsod deležen skrbi države, pa čeprav na različne načine. Lahko rečemo, da je organiziranost in financiranje športa v mnogih državah tudi zrcalo splošne organiziranosti družbe in kulture. Zato imajo v zahodnoevropskih državah drugačne rešitve kot v vzhodnoevropskih, kar je posledica različnih zgodovinskih okoliščin. S tega vidika zato vpliv države na šport ni povsod enak.

V splošnem poznamo tri modele financiranja športa. Za zahodnoevropski model financiranja športa je značilno, da so gospodinjstva (prebivalci) glavni finančnimi viri med zasebnimi viri in lokalne skupnosti glavni finančni vir med javnimi viri. Tak model se bistveno razlikuje od ameriškega, pri katerem predstavljata glavni finančni vir zasebni kapital in podjetja, ki financirajo šport prek sponzoriranja, televizijskih pravic, zasebnih

lastnikov klubov itd. Oba modela pa se razlikujeta od tako imenovanega socialističnega modela, pri katerem je bilo v ospredju državno financiranje športa (Bednarik, 1999, str. 37).

V Evropi se največ denarja v šport vlaga v Nemčiji, Veliki Britaniji, Franciji, Italiji in Švici in sicer so to zneski, ki dosegajo več deset milijard dolarjev na leto (Bednarik, 1998, str. 35). Sredstva v športu med državami ni mogoče neposredno primerjati v absolutnih zneskih zaradi različne velikosti in razvitosti držav. Smiselne pa so primerjave po strukturi deležev posameznih virov financiranja in obsega sredstev glede na BDP. Primerjava med Slovenijo in nekaterimi državami Evropske Unije je podana v tabeli 12, dodana pa je tudi Madžarska kot ena redkih bivših socialističnih držav, ki je raziskala finančne vire v športu.

Tabela 12: Primerjava med izdatki za šport v Sloveniji in državami EU ter Madžarsko

	DAN v %	FIN v %	FRA v %	NEM v %	ITA v %	POR v %	ŠVE v %	ŠVI v %	VB v %	MAD v %	SLO v %
Država	6,3	4,3	8,9	0,6	8,2	9,9	2,2	0,4	0,8	30,2	1,4
Lokalne skupnosti	32,5	24,7	29,5	26,6	11,0	11,6	20,4	5,2	15,1	16,6	6,3
Javni izdatki (1+2)	38,8	29,0	38,4	27,2	19,2	21,5	22,6	5,6	15,9	46,8	11,3
Podjetja	5,6	4,8	4,5	3,8	7,9	42,0	17,1	2,8	5,0	5,7	11,4
Gospodinjstva	55,6	66,2	57,1	69,0	72,9	36,5	60,2	91,6	79,1	74,5	77,1
Zasebni izdatki (4+5)	61,2	71,0	61,6	72,8	80,8	78,5	77,3	94,4	84,1	53,2	88,7
Vsi izdatki skupaj (3+6)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Skupno izdatki % BDP	0,56	1,13	1,10	1,28	1,04	1,77	0,80	3,47	1,49	0,60	2,33
Javni izdatki za šport v % BDP	0,22	0,33	0,42	0,35	0,20	0,61	0,18	0,20	0,24	0,28	0,26

Vir: Šugman et al., 2002, str. 87.

Čeprav je primerjave med državami potrebno jemati z določeno rezervo, ker metodologija v vseh državah ni enotna, pa iz njih lahko dobimo neko predstavbo in potegnemo naslednje zaključke:

- Izdatki za šport so v Sloveniji v razmerju do BDP večji kot v večini držav EU.
- Delež zasebnih izdatkov je v Sloveniji večji od povprečja EU. Sicer pa je financiranje, pri katerem ima zasebni vir preko 70 odstotni delež vseh sredstev v športu, značilno za zahodno Evropo, ne pa tudi bivše socialistične države (Bednarik, 1999, str. 37). To potrjuje tudi primer Madžarske, kjer so javni in zasebni izdatki približno na enaki ravni.
- V Sloveniji in v državah EU predstavljajo med zasebnimi viri največji delež sredstva gospodinjstev.
- Delež javnih izdatkov je v Sloveniji manjši od večine držav in od povprečja EU.
- Razmerje med javnimi financami, ki jih športne organizacije v Sloveniji prejmejo od države in lokalnih skupnosti, je približno 1:5. Tako razmerje je značilno za evropske decentralizirane države (Francija, Italija, Portugalska). V nekaterih drugih državah so

javne finance na državni ravni mnogo manjše od tistih na lokalni ravni. To so tipične federalne države, kot so Nemčija, Švica, Velika Britanija (Bednarik, 1999, str. 37). Pravo nasprotje pa je Madžarska, kjer je centralni proračun večji od lokalnega, kar je verjetno posledica prejšnje športne ideologije in načina financiranja.

Potrebno je omeniti še eno značilnost zahodnoevropskega modela financiranja športa, to je prostovoljno (volontersko) delo. Prostovoljno delo se opredeljuje kot prostovoljna aktivnost, ki ni plačana ali pa prostovoljec (volonter) zanj prejme le povračilo stroškov. Vsem zahodnim državam je skupen velik delež prostovoljnih delavcev v športnih organizacijah. Na drugi strani pa za države v tranziciji velja, da vlada kriza na področju prostovoljnega dela in sicer zaradi slabih ekonomskih razmer ter zaradi prezaposlenosti ljudi, ki imajo pogosto po več zaposlitev zaradi prenizkega življenjskega standarda. Vse to vpliva tudi na miselnost ljudi, ki menijo, da nobeno opravljeno delo ne more biti neplačano, tudi prostovoljno delo v športu ne.

Zaključimo lahko, da se financiranje športa v Sloveniji ne razlikuje veliko od modela financiranja športa zahodnoevropskih držav, veliko pa od držav vzhodne Evrope. V strukturi izdatkov za šport je delež države manjši kot v večini držav EU. V razmerju do BDP pa so javne finance na evropskem povprečju, kar kaže, da država financira šport v skladu z možnostmi. Ob tem je treba poudariti, da Slovenci tudi z izdatki za šport dokazujejo, kako visoko ga cenijo, saj zanj porabijo razmeroma veliko. To pa je za državo in družbo vsekakor razveseljivo. Glede na razmerje do BDP je ekonomska moč športa v Sloveniji znatna in na podobni ravni kot v EU (Šugman et al., 2002, str. 78).

4.1 Organiziranost in financiranje športa v izbranih državah

Na področju organiziranosti in financiranja športa sta izmed evropskih držav najbolj državno usmerjeni Francija (vendar tudi na vseh drugih področjih) in Grčija. Najbolj neodvisna in demokratična je športna sfera v skandinavskih državah, mešanico pa srečamo v Italiji. Po mnenju Šugmana (1998, str. 144) bi bilo morda dobro šport v Sloveniji graditi na modelu skandinavskih držav. V nadaljevanju so predstavljeni primeri organiziranosti in financiranja športa v treh evropskih državah. Izbrane so Nemčija kot tipična predstavnik razvite zahodnoevropske države, Hrvaška kot ena izmed bivših socialističnih držav ter Švedska z določenimi rešitvami, ki bi lahko bile vzor tudi Sloveniji.

Nemčija

Nemčija je prav gotovo ena najuspešnejših in najrazvitejših držav na področju športa v Evropi in svetu. Šport v Nemčiji temelji na dolgoletni tradiciji, dobri organiziranosti in močni materialni osnovi, podprti z ustreznimi sistemskimi in pravnimi rešitvami. Državni organ za šport je lociran v okviru Ministrstva za notranje zadeve, pri deželnih vladah pa

obstajajo oddelki za šport. Nemčija ima področje športa zakonsko urejeno po posameznih pokrajinah, vendar se zakoni med seboj bistveno ne razlikujejo. Krovna nevladna organizacija je Nemška športna zveza (DSB). To je največja športna organizacija na svetu, v katero je vključenih 27 milijonov članov v preko 87.000 športnih društvih. Pomembni organizaciji sta še Nemški inštitut za športne znanosti (BISp) ter seveda Nacionalni olimpijski komite (Predstavitev Nemške športne zveze, 2003).

Nemški model financiranja športa je primer zahodnoevropskega modela, kjer delež zasebnih sredstev v športu presega 70 % vseh sredstev v športu. Nemčija je tudi tipičen primer federalne države, kar je vidno pri javnem financiranju športa. Sredstva deželnih in lokalnih oblasti so namreč mnogo višja kot sredstva, ki jih za šport namenja država iz zveznega proračuna. To je razvidno tudi iz tabele 12, kjer vidimo, da znaša delež sredstev, ki jih za šport namenjajo lokalne oblasti 26,6 %, medtem ko znaša delež države manj kot en odstotek vseh sredstev v športu. Iz zveznega proračuna se preko različnih ministrstev sofinancira športna infrastruktura, šport za vse, zdravstveno varstvo športnikov in pomembne mednarodne športne prireditve. Iz deželnih sredstev pa je financirana rekreacija, nadarjeni otroci v sodelovanju s šolami in športnimi društvi ali zvezami, gradnja športnih objektov ter vrhunski športniki in trenerji. Nemška športna zveza (DSB) in posamezne panožne zveze se v glavnem samofinancirajo s pomočjo članarin in gospodarske dejavnosti in le del sredstev dobijo od deželnih, regionalnih in lokalnih oblasti. Tako kot v vseh športno razvitih državah pa so pomemben vir sredstev za šport tudi igre na srečo.

Hrvaška

V skladu s sprejetim zakonom o športu šport v tej državi sloni na športnih društvih. Vladni organ je Ministrstvo za šolstvo in šport, ki je odgovoren za vso vladno športno politiko. Športna društva se povezujejo v strokovne športne zveze. Z zakonom je bil ustanovljen tudi Hrvaški olimpijski komite, kar je v Evropi redkost. Na regionalni ravni so oddelki za šport in telesno kulturo pri upravnih organih (Šugman, 1998, str. 126).

Hrvaški model financiranja športa podobno kot slovenski že ustreza evropskemu modelu, kjer so glavni vir financiranja športa zasebna sredstva. Kljub temu je delež javnih sredstev višji kot v Sloveniji ali EU in znaša nekaj več kot tretjino vseh sredstev v športu. Glede na preteklost to ni nenavadno, očitno pa prehod iz socialističnega v zahodnoevropski model financiranja še ni na taki stopnji kot v Sloveniji. Med javnimi izdatki prevladujejo sredstva lokalnih skupnosti, ki predstavljajo okrog 75 % javnih sredstev (Bednarik et al., 2001, str. 75-78).

Podatki o zasebnem financiranju športa so v glavnem slabo dostopni in neraziskani, čeprav bi v prihodnosti morali imeti mnogo večjo vlogo v financiranju športa. V težki gospodarski situaciji lahko na večja sponzorska sredstva računajo samo najzanimivejši in najuspešnejši klubi in posamezniki. Tudi davčni sistem zelo slabo stimulira vlaganja v šport. Ker vrhunski

šport ne more biti predmet proračunskega financiranja (večina javnih sredstev se namreč porabi za šport v okviru izobraževalnega sistema ter »športa za vse«), mora za svoje potrebe iskati druge vire financiranja. V šport je potrebno uvesti podjetništvo, za to pa so potrebne spremembe v zakonskih okvirih, pa tudi sprememba psihološkega stališča kot ostanka socialističnega načina razmišljanja, kjer je veljalo, da šport ne sme ustvarjati dobička. V svetu je šport dejavnost, s katero se ustvarjajo veliki poslovni dosežki in če ustvarjanje dobička kot rezultat podjetništva pripomore k razvoju športa, širjenju njegove baze in materialne osnove (gradnja športnih objektov), ga je potrebno stimulirati (Milanović, 2001, str. 117).

Švedska

Tudi Švedska spada med športno najbolj razvite evropske države. Od skoraj 7 milijonov prebivalcev jih je polovica članov športnih društev, od tega je 2 milijona aktivnih športnikov. Športna društva, ki jih je okrog 22.000, so temelj športnega udejstvovanja in delujejo po načelu prostovoljnega dela članov društev. Švedska je ena izmed evropskih držav z največjim deležem prostovoljnih delavcev v športnih organizacijah. V preteklosti so s prostovoljnim delom tudi reševali problem brezposelnosti, ko so brezposelne napotili v športne organizacije kot prostovoljce, pri čemer so prejeli 80 % zavarovanega osebnega dohodka. Kasneje so ta način opustili, ker so pravi prostovoljci začeli odklanjati sodelovanje v športnih organizacijah. Skladno s švedsko tradicijo cilj prostovoljnega dela ni finančna nagrada ali osebne ambicije, pač pa veselje do dela z mladimi in osebno zadovoljstvo, zato je tudi izredno cenjeno.

Krovna športna organizacija je Švedska športna konfederacija (SSC), ki je uradno pristojna za šport v tej državi. Opravlja vse naloge na tem področju, vključno z delitvijo denarja, ki ga za šport namenja država prek ministrstva za gospodarstvo. Vključuje 67 športnih zvez, odgovornih za razvoj svojih športnih panog. Poleg konfederacije obstaja Nacionalni olimpijski komite s klasičnimi nalogami, ki izhajajo iz statuta Mednarodnega olimpijskega komiteja. Posebnost švedskega športnega sistema je posebna izobraževalna organizacija, imenovana Zveza za izobraževanje odraslih (SISU), katere namen in naloga je omogočiti strokovno usposobljenost delavcev v športnih organizacijah. SSC ima v lasti tudi posebni nacionalni športni center, ki služi kot poligon za priprave švedskih državnih reprezentanc v različnih športih, kot izobraževalni center za nadarjene mlade športnike, ki tu kombinirajo športno dejavnost z izobraževanjem ter kot raziskovalni center za področje športa.

Glavni vir financiranja športa na Švedskem so zasebna sredstva. Največji delež od vseh sredstev v športu predstavljajo izdatki gospodinjstev, vendar žal njihova vrednost ni znana, medtem ko podjetja (sponzorji) namenijo za šport okrog 115 milijonov USD na leto. Med javnimi sredstvi je delež lokalnih oblasti mnogo večji kot delež države. Švedska vlada nameni za šport okrog 50 milijonov USD letno, od česar preko 75 % neposredno prejmejo

športna društva in zveze. Prispevek lokalnih oblasti pa znaša okrog 430 milijonov USD letno, od tega 335 milijonov za športno infrastrukturo in 95 milijonov za izvajanje športnih programov. Nadaljnjih 7 milijonov USD na leto pa prispevajo še okrožne oblasti. Vseeno pa je daleč največji vir financiranja švedskega športa prostovoljno delo. Če bi namreč prostovoljni delavci za svoje delo v športnih organizacijah prejeli plače, bi ti stroški znašali kar 1,5 milijarde USD letno. S tega vidika se zdi šport za družbo zelo poceni (Švedska, 2004).

5. Financiranje športnega društva

Športna društva predstavljajo del kulturne tradicije naše dežele, saj je to najbolj razširjena oblika športnega udejstvovanja. O njih je bilo v tem delu že precej napisanega, v tem poglavju pa bodo nekoliko podrobneje predstavljene nekatere značilnosti delovanja slovenskih športnih društev. Na koncu pa bomo nekaj besed namenili tudi primerjavi organiziranosti in financiranja slovenskih športnih klubov s tujimi.

5.1 Opredelitev športnega društva

Po Zakonu o društvih (1995) je društvo prostovoljno, samostojno, nepridobitno združenje fizičnih oseb, ki se združujejo zaradi skupno določenih interesov, opredeljenih v temeljnem aktu in v skladu z omenjenim zakonom. Z vpisom v register postane društvo pravna oseba in mora v pravnem prometu uporabljati svoje registrirano ime, iz katerega mora biti razvidna dejavnost društva. Društva se zaradi uresničevanja skupnih nalog ali dogovarjanja in enotnega nastopanja med seboj povezujejo v organizacije na višji ravni, ki jih imenujemo zveze.

Društvo ne sme opravljati pridobitne dejavnosti kot svoje izključne dejavnosti. Za svoje delovanje društvo pridobiva finančna sredstva iz naslednjih virov: članarine, sredstva iz naslova materialnih pravic in dejavnosti društva, darila, prispevki sponzorjev in donatorjev, s privabljanjem čim večjega števila gledalcev na športne prireditve, s prostovoljnim delom, iz javnih sredstev in drugih virov. Če društvo ustvari presežek prihodkov nad odhodki, ga mora porabiti za izvajanje dejavnosti, za katero je bilo ustanovljeno.

Športna društva lahko razvrstimo v posamezne skupine po različnih merilih. Najbolj znana in najbolj pomembna je razvrstitev društev po športnih panogah, saj je od nje odvisna vsa organiziranost športa od baze do mednarodnega povezovanja. Glede na število panog razlikujemo društva, ki se ukvarjajo samo z eno panogo (homogena) in taka, ki se ukvarjajo z več panogami (heterogena). Po območju delovanja pa razlikujemo krajevna, občinska, mestna, območna in tudi republiška društva. Praviloma so društva krajevna ali občinska, republiške pa so le nekatere zveze, npr. sodniške zveze (Šugman, 1998, str. 58).

Šugman ugotavlja (1998, str. 65), da obstaja v Sloveniji pet modelov športnih društev:

1. Model društva, ki temelji izključno na članstvu in njihovi športni rekreaciji. Člani društva se ne povezujejo s subjekti v okolju in ne tekmujejo v urejenih tekmovalnih sistemih.
2. Drugi model društva je tako imenovano odprto društvo, katerega značilnost je povezanost s krajevnim okoljem. Društvo opravlja naloge za svoje člane, organizira pa tudi športno dejavnost zunaj društva, kot na primer v podjetjih, vrtcih in šolah. Za svoje storitve drugim lahko prejema plačilo, se pa načeloma ne ukvarja s tekmovalnim ali vrhunskim športom.
3. Tretji model društva je model mešanega tipa, saj se del članstva ukvarja z rekreativno dejavnostjo, del pa s tekmovalnim športom, da bi dosegali vrhunske dosežke. Takšno društvo ima ponavadi tudi lastno selekcijsko bazo.
4. Četrty model društva je društvo, ki se ukvarja izključno s tekmovalnim športom za doseganje vrhunskih rezultatov in črpa svoje kadre iz lastne selekcijske baze ali v šolskih športnih društvih.
5. Najnovejši tip društva se je pojavil nekje po letu 1994, ko se začnejo spreminjati odnosi v Evropi, ko dobiva vse večji pomen prost pretok kapitala, ljudi in znanja. Društvo se zgleduje po managementu podjetja in je komercialno usmerjeno. Ima zelo ozko člansko bazo, sestavljeno iz razmeroma majhnega števila članov - tekmovalcev, ki jih pridobiva iz vrst domačih in tujih igralcev. Tako oblikovano društvo stremi za vrhunsko športno ustvarjalnostjo izključno z vidika rezultata in nudenja razvedrila gledalcem.

5.2 Nekatere značilnosti slovenskih športnih društev

V Sloveniji je največje število tistih športnih društev, ki se ukvarjajo z individualnimi in kolektivnimi športi, sledijo jim društva, ki se ukvarjajo s športno rekreacijo, najmanjšo skupino pa predstavljajo miselni športi. V društvih prevladuje rekreativna dejavnost, kajti samo s tekmovalno dejavnostjo se ukvarja le slaba četrtina športnih društev. To so tista društva, ki sodelujejo v sistemu ligaških tekmovanj in prvenstev nacionalnih športnih zvez.

Šport se v Sloveniji večinoma odvija v manjših društvih, saj ima največ športnih društev majhno število članov (pretežno pod 100 članov). Po številu društev prevladujejo Osrednjeslovenska, Gorenjska, Savinjska in Podravska regija. Večina športnih društev je v mestnem in primestnem okolju, medtem ko je v regijah ruralnega značaja manj športnih društev. Tista ki so, pa so po številu članov manjša.

Glede na vrsto dela, ki ga opravljajo člani društev, jih po Evropski klasifikaciji poklicev delimo na strokovne delavce in na delavce poklicev, povezanih s športom. Strokovne delavce predstavljajo vaditelji, učitelji, trenerji, sodniki in tudi sami športniki. Delež teh delavcev znaša 54,7 %. Delavce poklicev, povezanih s športom, pa predstavljajo delavci v

medicini, managerji, administrativni delavci, ter delavci nekaterih tehničnih poklicev. Delež poklicev, povezanih s športom, znaša 45,3 % (Bednarik et al., 1998a, str. 32).

Po obliki dela delavce v športnih organizacijah razdelimo na profesionalne, honorarne in prostovoljce. Prav prostovoljno delo je ena izmed značilnosti slovenskega športa (tudi s tega vidika je slovenski šport podoben zahodnoevropskemu modelu), saj je med vsemi delavci v slovenskih športnih organizacijah kar 80 % prostovoljcev. Največ prostovoljcev je med delavci, ki opravljajo dela poklicev, povezanih s športom. Večina prostovoljnih delavcev nima ustrezne izobrazbe in se ne udeležujejo izobraževalnih tečajev. Glede na ocenjen obseg ur, ki jih prostovoljni delavci opravijo v športnih društvih in glede na povprečno plačo v negospodarstvu so ocenili, da finančna vrednost prostovoljnega dela znaša približno 2,6 milijarde SIT letno (Bednarik, 1999, str. 93).

Delež honorarnih delavcev v celotni kadrovski strukturi znaša 17 %, delež profesionalnih pa 3 %. Med temi delavci prevladujejo trenerji, učitelji in delavci v medicini, torej delavci, ki opravljajo strokovna dela. Leta 1997 je bilo po ocenah v slovenskih športnih društvih redno zaposlenih 1000 delavcev (Bednarik et al., 1998a, str. 51).

5.3 Zakonska ureditev delovanja športnih društev

Temeljni predpis, ki opredeljuje poslovanje društev, med katera sodijo tudi športna društva, je Zakon o društvih, ki je začel veljati 5.11.1995. Ta zakon se uporablja tudi za zveze društev, kadar se dve ali več društev zaradi uresničevanja skupnih interesov odločijo za ustanovitev skupne zveze. Tipičen primer teh povezav so panožne športne nacionalne zveze. Zakon opredeljuje predpise in določila, ki jih morajo športna društva kot pravne osebe upoštevati pri svojem finančno materialnem poslovanju.

V skladu z zakonom mora vsako društvo zagotavljati podatke o svojem finančno materialnem poslovanju na način in v obliki, ki ju določa s svojim temeljnim aktom. Poročilo o finančno materialnem poslovanju mora vsebovati resnične podatke o premoženju in poslovanju društva. Od 1.1.1996 so društva dolžna upoštevati poseben računovodski standard za društva. Eno najpomembnejših določil tega standarda je, da morajo društva ob koncu leta sestaviti letno poročilo, ki obsega bilanco stanja in izkaz uspeha. Letno poročilo je sestavljeno na podlagi popisa sredstev ob koncu leta ter poslovnih knjig, ki morajo biti vodene na način, ki omogoča izkazovanje podatkov, potrebnih za sestavo letne bilance stanja in izkaza uspeha. Predpisan je sistem dvostavnega knjigovodstva, razen za društva, ki se v svojem temeljnem aktu opredelijo za uporabo enostavnega knjigovodstva. To velja predvsem za društva, ki ne opravljajo pridobitne dejavnosti oziroma izpolnjujejo določene pogoje (povprečno število redno zaposlenih ne presega 2, letni prihodki manjši od 5 milijonov tolarjev, povprečna vrednost sredstev (aktive) na začetku poslovnega leta ne

presega 5 milijonov tolarjev). Za ta društva je dovolj le vodenje knjige prejemkov in izdatkov (blagajniški dnevnik), preostale podatke pa zagotovijo z letnim popisom in ocenitvijo (Bednarik et al., 1997, str. 17).

Društvo kot pravna oseba je imetnik računa in je dolžno opravljati plačilni promet preko računov pri Agenciji Republike Slovenije za plačilni promet. Če pravna oseba ne opravlja plačilnega prometa prek računa pri agenciji, je to sankcionirano kot prekršek. V zaključnem računu morajo društva zajeti vsa denarna sredstva, s katerimi razpolagajo.

Nadzor nad finančnim poslovanjem društev opravlja računsko sodišče, ki ima nadzor nad porabo javnih sredstev. To pomeni, da ima računsko sodišče pooblastilo, da nadzoruje zakonitost, namembnost, gospodarnost in učinkovitost uporabe javnih sredstev, ki jih prejmejo društva za izvajanje svojih dejavnosti. Gre za sredstva, ki jih zveze in društva prejmejo iz državnega ali občinskega proračuna, prav tako pa tudi za sredstva iz iger na srečo, ki jih je mogoče šteti kot javne vire. Drugi vidik kontrole pa izvaja Agencija za plačilni promet, ki opravlja davčno nadziranje s kontroliranjem in inšpiciranjem, ki obsega sprotno preverjanje zakonitosti in pravilnosti obračunavanja in plačevanja davkov in prispevkov.

Na žalost pa športna društva v praksi teh zakonskih določil ne upoštevajo najbolj dosledno. To je bil problem predvsem v preteklosti, kar je razvidno iz podatka, da je za leto 1995 oddalo zaključne račune samo okoli 35 % vseh športnih organizacij. Namen uvedbe novih računovodskih standardov z letom 1996 je bil zato izboljšati disciplino finančnega poslovanja športnih društev in napraviti odločen zasuk v smeri večje preglednosti in urejenosti finančnega poslovanja društev. Z letom 1996 so morala vsa športna društva oddati zaključne račune na novem enotnem obrazcu za društva. Ukrep je obrodil sadove, kajti delež društev, ki so oddala zaključne račune, je v letu 1997 narasel na 87,6 %, v letu 1998 pa naj bi bilo teh društev že okoli 92 %, iz česar se lahko sklepa, da se je finančna disciplina društev močno izboljšala (Bednarik et al., 2000, str. 9).

Potrebno pa se je dotakniti še enega problema slovenskega športa, ki bi ga rad omenil na tem mestu, to je siva ekonomija. Obseg sive ekonomije je v športu večji kot v drugih dejavnostih in v narodnem gospodarstvu kot celoti (Bednarik et al., 1997, str. 7). Pogled v zaključne račune športnih organizacij kaže na to, da registrirani prihodki ne morejo zadostovati za financiranje vseh njihovih aktivnosti. To pomeni, da pomemben delež svojih prihodkov organizacije ne prikažejo v zaključnih računih. Takšno poslovanje športnih organizacij ni v dolgoročnem interesu razvoja športa, ki se bo moral prilagoditi novim pravilom pravne države in tržnega gospodarstva. Korektno in pregledno spremljanje trošenja tako ne bo potrebno zagotoviti le pri javno-finančnih sredstvih, ampak v celotnem poslovanju športnih organizacij. S povečano komercializacijo športa bo poslovanje v skladu s finančnimi predpisi tudi v interesu večjih sponzorjev, donatorjev in profitno motiviranih investitorjev.

5.4 Športno društvo v praksi (primerjava Slovenije s tujino)

V praksi obstajajo zelo velike razlike med posameznimi športnimi društvi. Te razlike v glavnem izhajajo iz velikosti športnega društva in namena njegovega delovanja (različni modeli športnih društev so že bili predstavljeni na strani 36). Majhno društvo, v katerem se ljudje združujejo z namenom rekreacije, se zelo težko primerja z velikim, celo profesionalnim športnim klubom, tako na področju organiziranosti kot tudi financiranja. Za prvega velja, da deluje bolj na amaterski bazi, vodeno s strani volonterskih ljubiteljev športa in rekreacije, financirano pa predvsem s članarinami in drugimi prispevki svojih članov. Na drugi strani pa so izključno tekmovalno usmerjeni športni klubi, ki se že močno oddaljujejo od definicije športnega društva in so po svojem delovanju bolj podobni podjetju kot športnemu društvu. Na le-te se bomo osredotočili v nadaljevanju in si ogledali nekatere razlike med slovenskimi in tujimi klubi.

V Sloveniji so zaenkrat še vsi klubi organizirani kot športno društvo. V tujini pa že dolgo ni več tako. Najbogatejši klubi so v zasebni lasti enega samega lastnika, ali pa so organizirani kot gospodarske družbe, največkrat kot delniške družbe. To velja v Evropi predvsem za nogometne klube, kajti tu je nogomet najbolj razširjena in priljubljena panoga, zato se v njej obrača tudi največ denarja, v ZDA pa predvsem za moštva iz košarke, hokeja, baseballa in ameriškega nogometa, ki tekmujejo v svojih profesionalnih ligah.

Velika razlika med športnimi klubi v Sloveniji in tujini je tudi v njihovem financiranju. Pri nas klubi živijo predvsem od sponzorskih sredstev in tistega, kar jim primaknejo lokalne oblasti. Glavni finančni vir bogatih tujih klubov pa so prihodki od prodaje kart za tekme ter prihodki od TV pravic za predvajanje njihovih tekem. Velik del sredstev dobijo tudi od trženja svojega imena. Klubi imajo svoje prodajalne, kjer prodajajo drese, trenirke, kape, šale in vse druge artikle s klubskim znakom. Velika baza navijačev kluba omogoča, da se ti proizvodi prodajajo v ogromnih količinah, prav tako pa tudi vstopnice za tekme, ki jih navijači že na začetku sezone pokupijo za vse tekme. Majhna država, kot je Slovenija, pa ima kljub vsem športnim uspehom zaradi majhnega števila prebivalcev majhen potencial gledalcev in obiskovalcev športnih prireditev, še dodatno pa velja, da so Slovenci predvsem TV gledalci in manj obiskovalci športnih prireditev. Zato je v Sloveniji malo sredstev od vstopnin, kar je tudi eden od problemov financiranja slovenskega športa.

Prihodkom primerni so tudi zaslužki športnikov. Tudi tu so seveda ogromne razlike med Slovenijo in tujino. Če pogledamo nogomet kot najbogatejšo in finančno najbolj podprto športno panogo v Evropi, ugotovimo, da v najbogatejših evropskih klubih en sam igralec na leto zasluži do dvakrat ali trikrat več kot je letni proračun najbogatejših slovenskih klubov. Najboljši nogometaši samo od igranja nogometa na leto zaslužijo po več milijonov evrov, tu so potem še individualne pogodbe s sponzorji. V Sloveniji noben nogometaš ne zasluži več kot 150.000 evrov na leto, pa še to je za Slovenijo ogromen znesek, kajti povprečne mesečne plače v slovenskem nogometu (v prvoligaških klubih), so nekje od 1000 do 2000

evrov. Točne številke pa so pri nas tako ali tako skrivnost, medtem ko se v tujini ob vsakem prestopu igralca objavi cena prestopa in tudi plača, ki jo bo igralec prejemal. V ostalih športih so tako v Evropi kot pri nas zaslužki športnikov mnogo manjši, kot tudi celotna sredstva, ki se vrtijo v panogi. Treba pa je povedati, da so zneski za nakup in plače igralcev v evropskem nogometu v zadnjih desetih letih narasli do te mere, da so mnogi klubi, tudi tisti najbogatejši, zašli v takšno finančno krizo in dolgove, da so se znašli celo na robu propada.

Na tem mestu sem želel narediti tudi konkretno primerjavo domačega in tujega športnega kluba, ki tekmujeta na približno enaki ravni, seveda vsak v svoji državi. Vendar pa največji in najbogatejši slovenski klubi svojih finančnih informacij niso pripravljeni deliti z javnostjo. Na voljo so zgolj podatki majhnih športnih društev, ki pa primerjalno z bogatimi evropskimi klubi niso zanimivi in smiselni. Zato je na kratko predstavljen samo angleški nogometni klub Manchester United, da dobimo sliko o tem, kako deluje velik športni klub. V Sloveniji pa kljub vsem zakonskim določilom, ki naj bi prinesla nekaj reda v šport, klubi še vedno poslujejo neurejeno, zato tudi niso pripravljeni razkriti vseh svojih prihodkov in odhodkov. Čeprav tudi v evropskih klubih včasih prihaja do goljufij, ki jih kdaj tudi odkrijejo, pa večina največjih klubov deluje bolj ali manj transparentno in so njihovi poslovni podatki vedno na voljo javnosti.

5.4.1 Nogometni klub Manchester United

Angleški nogometni klub Manchester United velja za najbogatejši nogometni klub na svetu. Ustanovljen je bil že leta 1878, v svoji dolgi in uspešni zgodovini pa je osvojil nešteto lovorik in naslovov tako na domači kot tudi na mednarodni sceni. Danes je klub organiziran kot delniška družba (leta 1991 je vstopil na Londonsko borzo) in njegova dejavnost daleč presega okvire nogometa oziroma športa. Pod skupnim imenom Manchester United se poleg samega nogometnega kluba združujejo še različna podjetja s področja gostinstva, trgovine in zabavne industrije, klub pa ima v lasti tudi svojo TV postajo. Tudi na poslovnem področju pa je vsaj tako uspešen kot na športnem.

V poslovnem letu, ki se je končal 31. julija 2002, je klub ustvaril 242 milijonov evrov prometa. Glavni finančni vir kluba so prihodki od prodaje kart za tekme, prihodki od TV pravic ter prihodki od oglaševanja in trženja svoje blagovne znamke (pogodbe s sponzorji, prodaja dresov in drugih artiklov s klubskim imenom in znakom). Pomemben delež dobi tudi od Evropske nogometne zveze (UEFA) za uspešne nastope v evropski Ligi prvakov.

Tabela 13: Prihodki kluba v letu 2003

	v mio EUR	v %
Prodaja kart	98,8	40,8
TV pravice	78,7	32,5
Oglaševanje	64,7	26,7
SKUPAJ	242,2	100,0

Vir: Finančno poročilo kluba Manchester United, 2004.

Bogat vir zaslužka so tudi prodaje igralcev. Iz tega naslova je klub leta 2003 prejel 18 milijonov evrov, s čemer lahko pokrije drage nakupe novih igralcev. Največji delež med stroški predstavljajo plače igralcev, ki znašajo 46 % prometa, kar je bistveno manj kot pri ostalih bogatih evropskih klubih. To ne pomeni, da Manchester United slabo plačuje svoje igralce, ampak je pokazatelj visoke prodaje kluba. Dobiček kluba po obdavčitvi je v letu 2003 znašal 42 milijonov evrov, kar je 22 % več kot leto pred tem, cena delnice pa je glede na prejšnje leto narasla za 80 %. Največji delničarji kluba so različne britanske finančne in medijske družbe, vendar nobena nima več kot 10 % deleža. Pomemben podatek o poslovanju kluba je tudi ta, da je klub brez dolgov (Finančno poročilo kluba Manchester United, 2004).

SKLEP

Namen te diplomske naloge je bil predstaviti slovenski šport z ekonomskega vidika. Skozi delo smo iskali in spoznavali predvsem značilnosti in zakonitosti njegovega financiranja. Ugotovili smo, iz kje slovenski šport črpa sredstva za svoj obstoj in delovanje ter za katere namene se ta sredstva porabijo. Na koncu naj samo povzamem glavne ugotovitve obravnavane tematike.

Slovenijo lahko nedvomno uvrstimo med športno razvite države, kajti pomen športa, njegova vloga in razvitost je na ravni razvitih evropskih držav. Na takšen ali drugačen način se s športom ukvarja približno polovica prebivalcev. Nosilec športnega udejstvovanja so društva in druge športne organizacije, ki so v Sloveniji zaenkrat še večinoma neprofitnega značaja. Za izvajanje in vodenje vseh aktivnosti na področju športa, ki so opredeljene v Nacionalnem programu športa, je zadolženo Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. Krovna nevladna športna organizacija v državi je Olimpijski komite Slovenije - Združenje športnih zvez, ki ima pod svojim okriljem vse panožne športne zveze. Pomembna organizacija je tudi Fundacija za šport, ki pomaga predvsem pri financiranju športa, s tem ko med izvajalce športa razdeljuje finančna sredstva, ki jih dobi od iger na srečo.

Viri financiranja športa se pri nas ne spreminjajo bistveno. Njihova struktura je že vrsto let na podobni ravni, spreminja se le višina posameznih virov, ki je iz leta v leto višja. Med vsemi finančnimi sredstvi v slovenskem športu je največ zasebnih sredstev, to so sredstva, ki jih gospodinjstva porabijo za nakup športnih izdelkov in storitev ter sredstva podjetij za sponzorstvo in donatorstvo. Medtem ko prva dobijo različne organizacije s področja trgovine, gostinstva in turizma, pa so sponzorska sredstva neposredni in glavni finančni vir za športne organizacije. Podjetja v Sloveniji podpirajo predvsem najbolj komercialne športe, kot so nogomet, košarka in smučanje. Tudi v prihodnosti bo tekmovalni in vrhunski šport slonel predvsem na plečih sponzorskih sredstev, kajti javna sredstva so v prvi vrsti namenjena financiranju športne rekreacije, športne vzgoje otrok in mladine ter financiranju športne infrastrukture. Med javnimi sredstvi močno prevladujejo sredstva lokalnih skupnosti, sledijo sredstva iz državnega proračuna, nekaj pa primakne tudi Fundacija za šport.

Slovenski model financiranja športa se ne razlikuje veliko od modela financiranja zahodnoevropskih držav, veliko pa od držav vzhodne Evrope. Očitno je bil prehod iz socialističnega sistema v tržni tudi na področju športa uspešno prebroden, je pa res, da se je šport pri nas že prej uspel samostojno razvijati in ni bil tako odvisen od države kot v nekaterih drugih socialističnih sistemih. Izpostaviti pa je treba eno pomanjkljivost slovenskega športa v primerjavi z zahodnimi državami. Pri nas skorajda ni prihodkov od vstopnin za športne dogodke ter prihodkov od TV pravic za predvajanje športnih dogodkov, medtem ko so v zahodnih državah ti prihodki med glavnimi finančnimi viri športnih

organizacij. Seveda pa je to popolnoma razumljivo, kajti Slovenija ima s svojim majhnim številom prebivalcev tudi majhen potencial obiskovalcev športnih prireditev.

Opozoriti je treba tudi na dve temni točki slovenskega športa, ki bi ju bilo treba v prihodnosti odpraviti. To sta neustrezna in zastarela športna infrastruktura ter neurejenost in netransparentnost delovanja športnih društev, predvsem tistih iz vrhunskega športa, v katerih se vrti največ denarja. To sta morda dva problema, ki jima bo potrebno posvetiti pozornost v prihodnosti. Nekatere stvari so bile že narejene, nekaj pa bo potrebno še postoriti, da bo tudi na teh področjih slika v prihodnje svetlejša kot je trenutno.

Glede na vse napisano lahko zaključimo, da kljub svoji majhnosti po številu prebivalcev in relativno majhnim vlaganjem (v absolutnih zneskih) v šport v primerjavi z drugimi evropskimi državami, Slovenija dosega vrhunske rezultate. Na vseh največjih mednarodnih tekmovanjih že vrsto let dosegamo izjemne uspehe in se uvrščamo ob bok največjim in najbogatejšim državam, na zelo visokem nivoju pa je tudi množični šport - šport za vse. To je mogoče pojasniti predvsem s strokovnim delom v posameznih športih, očitno pa so tudi razpoložljiva sredstva namensko in uspešno porabljena.

Čeprav velja splošno prepričanje, da šport družbo drago stane, je resnica ravno obratna. Celo v čisto monetarnem smislu, predvsem pa v smislu dobrega počutja, zdravja, občutka pripadnosti, zabave in veselja, ki ga šport ponuja.

LITERATURA

1. Bednarik Jakob, Kline Miro: Analiza TV gledalcev in obiskovalcev športnih prireditev/dogodkov. Seminar Sponzorska pogodba v športu. Ljubljana, 1996. str. 21-41.
2. Bednarik Jakob et al.: Ekonomski pomen slovenskega športa. I. faza: Financiranje športnih organizacij (analiza zaključnih računov). Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport, 1997. 102 str.
3. Bednarik Jakob et al.: Ekonomski pomen slovenskega športa. Sponzorski potenciali slovenskega športa. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo, 1998. 73 str.
4. Bednarik Jakob et al.: Ekonomski pomen slovenskega športa. Vidiki organiziranosti in financiranja športnih organizacij v Sloveniji. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo, 1998a. 96 str.
5. Bednarik Jakob: Nekateri vidiki financiranja in organiziranosti športa v Sloveniji. Ljubljana: Fakulteta za šport, 1999. 100 str.
6. Bednarik Jakob et al.: Analiza organiziranosti in financiranja slovenskih športnih organizacij: nekatere značilnosti financiranja v slovenskih športnih organizacijah v letu 1998. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo, 2000. 49 str.
7. Bednarik Jakob et al.: Izdatki za šport v Sloveniji: nekatere značilnosti financiranja in organiziranosti slovenskih športnih organizacij. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo, 2000a. 38 str.
8. Bednarik Jakob et al.: Some Economic Aspects of Sport in Slovenia. Ljubljana: Fakulteta za šport, 2001. 101 str.
9. Cooke Andrew: The Economics of Leisure and Sport. London: Routledge, 1994. 264 str.
10. Milanović Dragan: Stanje i perspektive zagrebačkog sporta. Zbornik radova. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturo sveučilišta u Zagrebu, 2001. str. 113-118.
11. Stanovnik Tine: Javne finance - 3. dopolnjena izdaja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2002. 237 str.
12. Starman Danijel: Tržno komuniciranje: izbrana poglavja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1996. 87 str.
13. Strel Janko et al.: Šport v Sloveniji 92-96. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, 1997. 163 str.
14. Šugman Rajko: Zgodovina slovenskega in svetovnega športa. 3. izdaja. Ljubljana: Fakulteta za šport, 1997. 144 str.
15. Šugman Rajko: Organiziranost športa doma in v svetu. Ljubljana: Fakulteta za šport, 1998. 178 str.
16. Šugman Rajko, Bednarik Jakob, Kolarič Borut: Športni menedžment. Ljubljana: Fakulteta za šport, 2002. 320 str.
17. Vodeb Roman: Ideološke paradigme v športu (...ko poseže vmes država). Trbovlje: FIT, 2000. 148 str.

VIRI

1. Delitev sredstev Fundacije za šport za leto 2001.
[URL: http://www.fundacijazasport.org/04_sredstva/2001.asp], 20.11. 2003.
2. Delitev sredstev Fundacije za šport za leto 2002.
[URL: http://www.fundacijazasport.org/04_sredstva/2002.asp], 20.11. 2003.
3. Delitev sredstev Fundacije za šport za leto 2003.
[URL: http://www.fundacijazasport.org/04_sredstva/2003.asp], 20.11. 2003.
4. Finančno poročilo kluba Manchester United.
[URL: <http://ir.manutd.com/manutd/findata/reports/anrep03/finstatement.pdf>], 6.1. 2004.
5. Fundacija za šport v številkah.
[URL: http://www.fundacijazasport.org/05_dajatve/index.asp], 20.11. 2003.
6. Interni podatki Ministrstva za šolstvo, znanost in šport, Urad za šport. 17.12. 2003.
7. Interni podatki Občine Trbovlje. 8.12. 2003.
8. Interni podatki Zavoda za šport Trbovlje. 9.12. 2003.
9. Letni program športa v Republiki Sloveniji za leto 2003.
[URL: http://ares.spic.tv:1180/files/spic/aktualno/novice/LPS_SLO_03.doc], 7.11. 2003.
10. Letni program športa v lokalnih skupnostih za leto 2000.
[URL: <http://ares.spic.si/lps/report/pregled.asp>], 7.11. 2003.
11. Letni program športa v lokalnih skupnostih za leto 2001.
[URL: <http://www.spic.tv/lps/2001/report/pregled.asp>], 7.11. 2003.
12. Letni program športa v lokalnih skupnostih za leto 2002.
[URL: <http://www.spic.tv/lps/2002/report/pregled.asp>], 7.11. 2003.
13. Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod za šport Slovenije, 2000.
14. Osebna izkaznica OKS. [URL: <http://www.olympic.si>], 12.11. 2003.
15. Poročilo o delu Fundacije za šport v mandatnem obdobju 7.2. 1998 - 7.2. 2003.
[URL: http://www.fundacijazasport.org/09_porocila/docs/mandatno_porocilo_2003.pdf], 20.11. 2003.
16. Predstavitev Nemške športne zveze. [URL: <http://www.dsb.de/index.php?id=351>], 23.12. 2003.
17. Predstavitev Urada za šport. [URL: <http://www.mszs.si/slo/sport>], 7.11. 2003.
18. Švedska. [URL: http://www.sweden.se/templates/FactSheet____4040.asp], 5.1. 2004.
19. Zakon o društvih (Uradni list RS štev. 60/95).
[URL: <http://www.mnz.si/si/upl/urupnot/predpisi/zbiranja/Zdrus-slo.htm>], 20.12. 2003.
20. Zakon o športu. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod za šport Slovenije, 2000.

